ÎN CĂUTAREA SOMNULUI URIAȘ

Povestire
de

CELLA SERGHI

EDITURA ION CREANGĂ

ÎN CĂUTAREA SOMNULUI URIAȘ

Povestire
de

CELLA SERGHI

EDITURA ION CREANGĂ – BUCUREȘTI, 1980

Întîmplările de necrezut pe care vreau să le povestesc pornesc, în aparenţă, de la un fapt neînsemnat : o pană de motocicletă în preajma lacului Siut-Ghiol. Spun în aparenţă, căci dacă explozia camerei ne-a făcut să ne oprim înainte de ieşirea din comuna Ovidiu, tocmai cînd ne pregăteam să trecem calea ferată care duce spre Năvodari, cauza adevărată a întîmplărilor care urmează e prietenia care s-a legat într-o tabără de pionieri, cu zece ani în urmă, între Emil şi Dinu şi prietenia lor cu mine.

Pe atunci tabăra de la Mamaia era în marginea şoselei, pe stînga, cînd veneai dinspre Constanţa. Pe

dreapta, plaja cu nisipul îngrămădit în dune. Marea, deşi nu se vedea din curtea imensă a taberei, era o permanentă prezenţă prin briza ei sărată, prin zgomotul valurilor pe care le auzeam zi şi noapte. Vîntul sufla, cerul se însenina ici-colo şi soarele îşi aşternea păturile lui de lumină în acea vară mai mult înourată. Într-una din acele zile reci, cînd copiii n-aveau voie să iasă pe plajă şi cu atît mai puţin să intre în mare, pescăruşii se plimbau ca la ei acasă pe fîşia lată de nisip udată de mare, mărind sentimentul pustiului. Barca salvamarului care de obicei se legăna pe mare, păzind cu străşnicie porţiunea pînă la care aveau voie să ajungă înotătorii (căci ceilalţi erau mai uşor de supraveghiat), era acum trasă la mal. Mă îndreptam spre cele două corturi din rogojini, unde marinarii salvamarului, cerberii Cernega şi Sadabalip îşi ţineau unele lucruri de-ale lor (îngăduindu-mi şi mie să las acolo o pătură, o carte, treningul, costumul de baie) cînd deodată, cu tot vuietul valurilor, am auzit că cineva strigă... Era instructorul de pionieri cu bluza umflată de vînt şi părul vîlvoi care mă întreba prin semne de la mare distanţă dacă nu am văzut doi pionieri. Am dat din cap, negativ. Instructorul se îndreptă spre barca salvamarului. Numai de nu s-ar fi întîmplat vreo nenorocire, m-am gîndit îngrijorată ; dacă instructorul voia să ia barca pe vremea asta şi să pornească singur înseamnă că nu era de glumă şi că băieţii fuseseră căutaţi peste tot. Dar iată că din barcă răsar capul oacheş şi cel bălai, cravatele roşii ale lui Emil şi Dinu, iar în spatele lor şapca albă a bătrînului Sadabalip. N-am apucat să ajung acolo, că instructorul şi cei doi pionieri au trecut pe lîngă mine şi am auzit

cum povesteau ceva despre un somn uriaş. Unul din ei spunea :

— Sadabalip l-a văzut cu ochii lui, altul adăuga cu aceeaşi pasiune :

— Să-l întrebaţi pe Cernega...

Mezinul unor ţărani cu mulţi copii de pe malul Snagovului, Dinu crescuse printre schifuri şi caiace şi luase parte, sufleteşte bineînţeles, la toate antrenamentele şi întrecerile dintre Dinamo şi Steaua. Din tot ce spunea — şi era mare vorbăreţ — reieşea că dintre toate bogăţiile ţării cea mai importantă e cînepa şi că toată această bogăţie se află acolo la ei, la Snagov... După Emil nimic nu era mai important decît construirea şoselelor... (fiindcă tatăl lui lucra la şosele). În jurul lor se strîngeau o mulţime de cravate roşii şi ochi de toate culorile urmăreau ca la un meci de ping-pong cum se înfruntau. Eu notam în caiet, aproape stenografic, sporovăiala lor.

— Cultura cînepei ! zîmbea Emil cu superioritate, atîta ştii tu, a existat de cînd lumea cînepa... Nu cînepa a schimbat faţa lumii...

Dar Dinu nu se lăsa :

— Nu vorbesc de recolta plantei în sine. Asta ştie orişicine... Dar pe urmă... S-o pui la baltă la topit... Să faci snopi mari, să le fixezi cu nişte prăjini de fundul lacului şi să pui bolovani ca să stea sub apă, crezi că asta e uşor ?

Emil căuta să-l întrerupă, dar Dinu nu se lăsa :

— După ce o scoatem din baltă o uscăm, o meliţăm, adică o tocăm pe un scaun de lemn care are fixat pe el un fel de cuţit din lemn de frasin. Pe urmă abia scoatem fuioarele care se torc...

— Scoatem, tocăm, meliţăm... îl ironiza Emil. Parcă toate le-ai face tu.

— Surorile mele. Dar cînd e treabă mai multă... şi arătîndu-şi braţele oacheşe, subţirele : uite ce muşchi am făcut.

— Mare lucru să scoţi nişte fire dintr-o buruiană, căuta Emil să-i domolească verva.

— Ce ştiţi voi ăştia de la oraş ? Cumperi cămaşa şi gata. Voi meciurile le vedeţi la cinematograf. Cumpăraţi bilet şi atît... Ehei, dacă aţi şti voi ce muncă serioasă e... sportul şi cît antrenament cere. Eu sînt toată ziua acolo cu ei, cu campionii, toate întrecerile se fac pe lac, în faţa casei noastre. Să vezi, cum se apleacă peste vîsle, cu cîtă putere şi îndîrjire trag de ele şi ce frumos despică apa cu schifurile. În urmă rămîne o dungă învolburată care se despică în două şi odată vezi două valuri în formă de V care ajung pînă la mal, chiar la casa noastră. Eu trec lacul înot cît ai clipi. Tata a făcut o lotcă de toată frumuseţea, l-am ajutat şi eu.

— Mare lucru, se strîmbă Emil. O lotcă ! Doar sînt şi eu de la Galaţi, de la Dunăre, şi ştiu ce-nseamnă o barcă... Baţi nişte scînduri după un tipic pe care-l ştie toată lumea.

— Ba deloc, se îndîrjea Dinu. Nu-i deloc treabă uşoară. Numai ca să faci crivacele, adică coastele şi e socoteală mare. Întîi alegi lemnul ; trebuie să fie uscat, de frasin sau de stejar, şi fără noduri. Cînd le croieşti trebuie să ai grijă s-o faci numai în lungul fibrelor şi pe urmă îndoitul, se face la abur. Nu trebuie să greşeşti nici un milimetru. Dacă nu te ţii fix după şablon nu iese barca balansată.

— Cum adică „balansată" ? întreabă un dolofan pistruiat.

— Balansată, înseamnă pentru cei care cunosc treburile astea, că toate dimensiunile trebuie să aibă o legătură între ele, explică Dinu sigur pe el. De la etravă și pînă la etambou, adică de la provă și pînă la pupă, coastele au mărimi diferite de la mic la mare și de la mare la mic. Diferența dintre ele nu e făcută la întîmplare. Totul e socotit la fix, la precizie. Altfel, barca nu are o formă perfectă, înaintează greu pe apă ; sau se răstoarnă sau nu calcă bine între valuri.

— O fi, dădu din umeri Emil, dar la urma urmei unde ajungi cu o barcă. Pe cînd șoselele la care lucrează tata... Tu știi ce e o șosea cu asfalt ?

— Mare ispravă, o șosea fără gropi și fără pietroaie, lipită pe jos cu ceva negru peste care poți să umbli și desculț. Asta e tot...

Am intervenit de partea lui Emil.

— Dacă există șosele asfaltate, atunci tot ce le trebuie oamenilor care lucrează în fabrică și uzină ajunge cît ai clipi de la țară la oraș. Iar îmbrăcămintea, uneltele de care au nevoie sătenii ajung ușor, repede, de la oraș la sate, și dacă are fiecare ce-i trebuie merge și treaba cu spor. La oraș se fac tractoare pentru țărani și țăranii cultivă grîu și porumb pentru lucrătorii din industrie. Fără șosele e greu... Noi aveam cîteva șosele pe care le-au făcut suedezii mai de mult... Nu ne-au arătat secretul. Dar nici noi nu ne-am lăsat, am încercat în toate felurile, am făcut var stins ca o alifie sau ca o pastă de dinți și l-am amestecat cu bitum, adică cu un fel de smoală fiartă la 90 de grade peste care am turnat o can-

titate anume de apă. Totul era să nu greşeşti cantităţile.

— Cum le greşeşti, cum nu mai iese asfaltul, completă Emil. La început toţi erau atenţi la var şi la bitum, ca şi cînd asta era cel mai important, cînd colo pocinogul s-a dovedit la apă.

— Dar ce, apa nu se măsoară şi ea ? puneai cît e în baltă, clipea Dinu, neîncrezător vrînd să-l prindă cu ocaua mică.

— Ba da, tocmai că se măsura şi totuşi nimeni nu înţelegea unde e clenciul. Şi atunci tata s-a gîndit : nu cumva se taie alifia aia din malaxor aşa cum se taie maioneza ? Ia să turnăm, a zis el, apa cu binişorul, aşa cum se picură untdelemnul la maioneză.

Dinu pufni în rîs. Alţii îi ţinură isonul. Ici-colo se auzi : maioneză... ha, ha, ha !...

— Degeaba rîdeţi. Tata m-a luat şi la Hîrşova, unde a lucrat numai la şosele cu subif, vara trecută, dar să nu credeţi că n-au fost şi acolo peripeţii destule.

— Ce fel de peripeţii ? a întrebat dolofanul pistruiat.

— Tata ajunsese mecanicul grupului electrogen de la uzina electrică. Un TN de 50 de cai de toată frumuseţea făcut la noi în ţară. Uzina asta punea în mişcare toată staţia compusă din patru malaxoare, trei betoniere şi mai trăgea şi apă din Dunăre.

— Apa era tot pentru asfalt ? întrebă Dinu, de data asta curios şi el.

— Sigur, se trăgeau zilnic cîteva vagoane cu electropompa... dar să vezi ce s-a întîmplat cu subiful. După ce s-au turnat primii kilometri de probă şi se aştepta să se întărească, pentru ca să fie cilindrat cu compresoarele, tot subiful ăsta proaspăt a crăpat. Şedeau toţi opă-

— Seamănă cu tatăl lui ca două picături de apă şi-l cheamă tot Emil...

Dar copiii se îmbulzeau cu întrebări despre grote.

— Şi ce s-a mai descoperit ?

— Şi cum sînt grotele ?

— La început s-a crezut că este vorba de amenajări ale populaţiei neolitice de pe dealuri, dar apoi s-a văzut că nici o urmă materială, nici măcar un ciob, nu trădează folosirea grotelor de către aceştia. S-a constatat pe de altă parte că grotele sînt naturale, săpate de curenţii puternici ai fluviului în epoca revărsărilor. Şi totuşi, anumite praguri săpate în piatră, de o formă foarte regulată, au lăsat sub semnul întrebării satul lor. Ele nu au putut fi cercetate pînă la capăt, căci apele au crescut în urma ploilor şi au inundat grotele.

Copiii nu mai aveau răbdare, vroiau să vadă „măcar" muzeul de arheologie din Constanţa, iar Emil şi Dinu vroiau o excursie la Histria.

Şi mult aşteptata zi a venit în sfîrşit. O dimineaţă întreagă cravatele roşii au urmat pas cu pas, dintr-o sală în alta a muzeului, pe directorul muzeului sorbindu-i cuvintele, notînd în caietele lor explicaţiile lui. Totul li se părea demn de reţinut, de notat. Totul era extraordinar...

Copiii au văzut pe rînd uneltele de piatră cioplită şi un os vechi de zeci de mii de ani, descoperite prin părţile Dobrogei, ca şi oasele animalelor, specii uriaşe care au trăit pe aceste meleaguri şi s-au stins de mult. Au văzut apoi unelte de piatră şlefuită, topoare, cuţite, vîrfuri de săgeţi, vase de lut cu ornamentaţii minunate.

Din epoca întemeierii cetăţilor greceşti au descoperit cu emoţie şi uimire printre exponate, banii de argint ai

Histriei, sculpturi monumentale în marmoră albă, inscripţii, iar mai apoi, dintr-o epocă mai nouă, aceea a stăpînirii de către imperiul roman al Dobrogei, uneltele cu care trudeau în ateliere şi pe ogoare sclavii pentru huzurul stăpînilor.

Discuţiile au continuat pe drumul de întoarcere la tabără. Seara, la adunarea pionierească, organizată, s-a luat hotărîrea de a vizita un şantier arheologic. În aplauzele întregii tabere a fost fixată o vizită la Histria pentru duminica următoare. Conducerea taberei a trecut la organizarea acestei „expediţii" iar în aşteptarea ei, pasiunea mea arheologică făcea noi şi noi „victime".

Am plecat la Histria de dimineaţă şi, după vreo două ore de drum, pe şoseaua care şerpuieşte paralel cu marea, fără a se vedea valurile ei, dar simţindu-i mereu briza, sub soarele arzător al Dobrogei, am ajuns pe şantier. Împreună cu un tînăr arheolog am colindat prin ruinele oraşului, pe lîngă zidul mare de incintă, am trecut prin poarta cu pragul adîncit de urmele roţilor carelor care au intrat în cetate acum două mii de ani, apoi prin cartierul comercial al oraşului, pieţe, vechile străzi

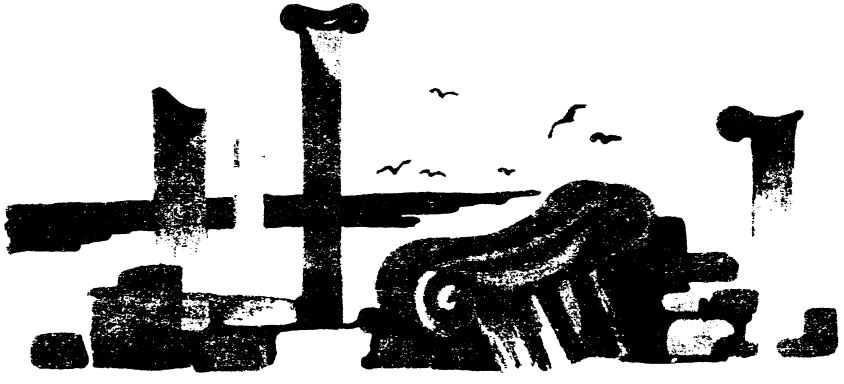

pavate cu blocuri de piatră. Între Emil și Dinu mă minunam și eu, deși nu le vedeam pentru întîia dată, termele cu instalații de apă caldă ; bazilici, iar sus pe promontoriul scăldat altădată de valurile mării (înainte ca gura lacului Sinoie îngustîndu-se pînă la sugrumare să condamne cetatea la decădere*), ruinele celei mai vechi construcții, descoperite pînă acum la Histria, templul cu o vechime de douăzeci și cinci de secole...

Impresia de pustiu a orașului, în cadrul dobrogean, se schimba ca prin atingerea unei baghete magice, prin povestirile arheologului care ne conducea. Despre activitatea comercială cu șapte secole înainte de era noastră pe aceste meleaguri, despre corăbiile îndrăzneților marinari care brăzdau întinsul mării Negre, despre atelierele active din oraș, în care se lucrau vase, bijuterii, țesături, unelte, arme etc., pentru a le schimba cu populația din teritoriul înconjurător, despre negoțul cu pește, grîne, vinuri, uleiuri, despre palatele de marmoră ale marilor dregători de la Histria, despre jocurile în cinstea lui Apollo și a lui Dionysos, și mai ales despre cel mai rentabil comerț practicat de histrioți, acela cu miile de sclavi, aduși aici de căpeteniile războinice din interiorul

* Timp de șapte secole Histria a fost port la mare, pe malul unui golf. În acest golf se vărsa un mic braț al Dunării (Dunăvăț). Cu timpul mîlul adus de acest braț și curenții marini care bat paralel cu coasta au tot strîmtat gura golfului, pînă ce au sugrumat-o, transformîndu-l în actualul lac Sinoie, care mai comunică printr-o portiță cu marea, cu apa, doar de cîțiva zeci de metri adîncime. Cetatea izolată de mare a decăzut și a dispărut, părăsită fiind treptat. Un zid gros, zidul orașului înalt de patru metri și lat de 4—5 m reparat într-un moment dramatic din istoria orașului — invazia goților — sec. III, era noastră, cu coloane de marmoră sparte, cu scaunele de piatră luate din teatrul orașului... Nu au găsit la repezeală, alte materiale.

Dobrogei și mai apoi vînduți și transportați pe mare pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale Mediteranei — nu ne mai săturam ascultînd...

Vedeam monumentele ridicate după cucerirea romană, zidurile stricate și reclădite în grabă de locuitori, cu frînturi din sculpturi de marmoră în vremea invaziei goților (sfîrșitul veacului al III-lea al erei noastre) și parcă totul părea o poveste fantastică.

La cîteva puncte de pe șantier continuau lucrările. Se săpau șanțuri adînci, se dezveleau temeliile unei case, se îndepărta molozul de pe străzi vechi. Pe un anumit sector, în apropierea pieții mari a ruinelor orașului din epoca elenistică, era o mișcare neobișnuită.

Doi profesori, înconjurați de cîțiva studenți stăteau în jurul unei plăci de marmoră, care fusese găsită chiar atunci, căzută la baza ruinelor unui edificiu public. Muncitorii care au dezgropat-o ședeau alături odihnindu-se satisfăcuți.

Arheologii discutau între ei.

Emil, cu ochii aprinși de curiozitate, căuta să înțeleagă despre ce e vorba și spre mirarea mea intră chiar în vorbă cu cel mai în vîrstă dintre profesori. Ba chiar, prinzînd curaj, îl rugă în numele nostru, al tuturor, să ne spună care e importanța inscripției de pe placa descoperită chiar atunci.

Într-o liniște desăvîrșită, arheologul se adresă copiilor :

— Întîmplarea a făcut — și întîmplarea își are uneori rostul ei în arheologie răsplătind din plin anii de muncă încordată — să găsim azi o inscripție care pe vremuri a fost încrustată în zidul edificiului public ale cărui temelii le mai vedeți. Inscripția a fost dedicată de cetățe-

nii Histriei unui compatriot al lor, pe nume Nostratos, fiul lui Anexatios, și datează după cît ne putem da seama acum din prima jumătate a sec. I, înaintea erei noastre. Inscripția se dovedește a fi de un mare interes pentru istoria orașului Histria, destul de puțin cunoscută în această vreme și dincolo de ea, pentru istoria strămoșilor noștri, deoarece pomenește de evenimente în care au fost amestecați Dacii. Ca să vă spun în două cuvinte despre ce este vorba, inscripția continuă ipoteza unei răscoale a sclavilor daci din cuprinsul cetății, răscoală care a durat timp îndelungat, a prilejuit lupte înverșunate, și a pus, la vremea ei, sub semnul întrebării însăși existența cetății. Conducătorul răscoalei trebuie să fi fost acest Roxa... Atîta se vede aici... Roxa... Dar numele e incomplet.

Despre tulburări politice la Histria în această vreme avem cunoștințe destul de vagi din alte izvoare, confirmate în parte de unele descoperiri arheologice care demonstrau că în prima jumătate a secolului I î.e.n o parte din clădirile publice sau au fost dărîmate sau incendiate, iar zidul de incintă a suferit unele distrugeri. Inscripția descoperită azi vine să confirme aceste indicii, precizînd că armata histriotă, formată din mercenari și contingente de cetățeni, condusă de Nostratos, a luptat împotriva sclavilor răsculați, și a salvat cetatea de primejdie. Din păcate inscripția este incompletă și o parte a datelor pe care le cuprindea, probabil de mare interes, sînt deocamdată pierdute. În acest loc am degajat întregul moloz depus peste ruine și nu mai sperăm să găsim cealaltă jumătate a ei. Există, totuși, unele indicii, foarte incomplete, sau cuvinte izolate înspre marginea spărtu-

rii, care amintesc despre rolul jucat în această împrejurare de regele statului dac și de forțele militare ale imperiului roman. Într-o bună zi, poate, alte descoperiri ne vor ajuta să aflăm cu mai multă precizie desfășurarea evenimentelor, soarta armatei sclavilor răsculați, rolul pe care l-au avut în aceste tulburări dacii și acest ROXA... Pentru moment trebuie să ne mulțumim și cu ceea ce am aflat.

Deci atunci, în tabăra pionierilor excursia de la Histria a prilejuit comentarii înflăcărate. În special enigma inscripției descoperite și povestea sclavului dac răsculat împotriva asupritorilor a fost în centrul discuțiilor din fiecare seară...

Ce n-aș fi dat să pot afla adevărul întreg a celor petrecute cu secole în urmă. Dar că — într-o zi — vom contribui și noi (Emil, Dinu și eu) la dezlegarea acestei taine a trecutului nici nu-mi trecea prin gînd. În după-amiezile ploioase le povesteam pionierilor despre viața extraordinară a sclavului Spartacus. Dar în mintea mea apăreau mereu acele litere misterioase R O X A. Să fi avut sclavul roman un frate la fel de curajos, pe aceste meleaguri, din Dacia ocupată, să fi existat și aici o răscoală condusă de un fiu al poporului, de un viteaz ?

Crîmpeie din viața taberei de la Mamaia îmi revin clar în minte și trebuie să mă obișnuiesc cu ideea că tînărul care împinge acum viguros motocicleta în ploaie pe asfaltul lucios al șoselei este Emil, pionierul slăbuț și bălai de altădată, care dispărea cu Dinu, prietenul lui, în bucătăria lui Cernega.

Cum s-a legat în vara aceea prietenia dintre Emil şi Dinu şi de ce se căutau unul pe altul, de ce dispăreau împreună, n-am înţeles la început. E drept că în primele zile nu vedeam decît deosebirile dintre ei ; abia pe urmă mi-am dat seama că aveau în privire aceeaşi curiozitate şi în toată fiinţa lor acelaşi neastîmpăr, aceeaşi participare pasionată la ceea ce se întîmpla în jurul lor.

Vizita la muzeul de istorie din Constanţa care stîrnise între ei nesfîrşite discuţii, cărţile mele de arheologie, mica mea colecţie de pietre şi monede strînse la Cernavodă, pe care le-o arătam în mare taină, ca şi descoperirile uneori senzaţionale, în urma săpăturilor ce se făceau în Dobrogea şi despre care scriau şi ziarele pioniereşti, credeam că i-a făcut să uite de somnul uriaş.

Dar iată că într-o seară cînd ne aflam strînşi în jurul focului de tabără i-am auzit în apropierea mea şoptind

numele lui Cernega și n-a trecut mult că au dispărut de lîngă mine, apoi i-am văzut apărînd de departe într-o pată de lumină a focului. M-am luat numaidecît după ei. Siluetele lor înalte, subțiri, s-au topit în întuneric. Am mers oarecum la întîmplare, dar curînd am recunoscut drumul. Era undeva, nu departe, căsuța pescarului. Deseori, după lungi plimbări poposeam acolo și mîncam cîte o ciorbă de pește... Deși bucătăreasa cantinei era nevasta lui Cernega și aici ciorba era făcută tot de mîinile ei iscusite, totuși mi se părea de fiecare dată că în bucătăria lor, la lumina ultimelor opaițe (Dobrogea se pregătea pentru iluminatul fastuos al neonului), avea cu totul alt gust. E drept că se mai întîmplase să-i găsesc acolo pe Emil și Dinu dornici să asculte poveștile marinărești ale lui Cernega și nu-i trădasem. Dar de data asta eram hotărîtă să ies din această complicitate. După emoțiile pe care mi le-au dat la prînz cînd am văzut grija instructorului care-i căuta, îndrăzneala lor de a pleca de la locul de tabără și a se furișa pînă aici mi s-a părut că întrece măsura. Dealtminteri și Cernega, un om tînăr, solid, un roșcovan sigur de el, părea acum mai stînjenit.

— E ultima dată, mă asigură Emil, uitîndu-se în ochii mei cu toată limpezimea privirii lui verzi.

— Pe cuvîntul meu de pionier, întări Dinu, ducîndu-și instinctiv mîna la nodul cravatei.

— O să ajungem la timp pînă nu se termină focul de tabără, mă asigură Emil.

— Am venit pentru un singur minut, trebuia să știm dacă e adevărat, dacă cineva l-a văzut, făcu Dinu, ridicînd privirea spre Cernega, dacă poate să existe un somn atît de mare.

— Există, spuse Cernega, cu toată convingerea, de curînd...

— Adică anul trecut. interveni Dinu, ca să înțeleg mai bine...

— În 1952, reluă Cernega, făcîndu-se mai multe foraje pe coasta dintre Palazul Mare și Ovidiu, s-au descoperit la o anumită adîncime adevărate izvoare de apă curgătoare. Introducîndu-se materii colorante, în scurt timp s-a constatat că apa Ghiolului se colora. De aici s-a tras concluzia că Ghiolul își datorează apa unor rîuri subterane, care îl alimentează. Sînt sigur că prin locurile pe unde își face loc apa ca să pătrundă în Ghiol trebuie să se găsească și cotlonul în care se adăpostește și somnul nostru.

— L-a văzut cineva ? am întrebat.

— Chiar eu, făcu Cernega. Cînd îmi făceam serviciul militar și eram în post ca santinelă la hangarele de la Hidro. A venit lîngă mal, a scos capul din apă, a înșfăcat într-o clipă o rață...

— Și ? se repeziră deodată Emil și Dinu.

— Am tras cu arma după el, dar somnul s-a lăsat la fund ca un submarin. Din toată afacerea asta m-am ales doar cu o pedeapsă bună fiindcă am stricat muniția fără mobil legal.

Despre toate acestea îmi aminteam acum, după aproape zece ani, cînd din pricina panei de motocicletă ne îndreptam spre casa aceluiași Cernega, pescar roșcovan și voinic cu care în tabăra de pionieri, cei doi băiețandri aveau mereu tainice și îndelungate convorbiri.

Cernega s-a bucurat grozav cînd ne-a văzut, fără să se mire cîtuși de puțin.

Bătrînul Sadabalip a picat şi el. Bucuria revederii a fost stropită cu cîte o ceaşcă de votcă... Le-am explicat că eram în drum spre Năvodari unde voiam să vizitez Oraşul Nou şi fabrica de superfosfaţi şi îngrăşăminte chimice, pentru a scrie un reportaj.

— Nu-mi închipuiam că am să-l întîlnesc pe Emil.

— Mi-a promis că va scrie şi despre construcţiile noastre, despre metoda cofrajelor glisante... Nu-i aşa ? mi se adresă Emil...

Nu mai ştiu cum a alunecat convorbirea de la lucrările de construcţie la cele de hidrotehnică (studenţii din anul I de la facultatea de hidrotehnică făceau practică la Mamaia, şi locuiau în fosta tabără de pionieri) şi nu ştiu cum am ajuns la alimentarea ghiolului cu apă, la bogăţia lui în peşte şi iar la somnul uriaş.

— Am vorbit cu Dinu, începu Emil.

— Vara trecută făcea aici antrenament pe lac, îl întrerupse Cernega.

— Am făcut planul, ca în vara asta... urmă Emil.

Dar Cernega parcă-i ghicise gîndul :

— Eu cred că somnul are peste 700 de kilograme...

Sadabalip, suspină ca pe vremuri :

— Greutatea este bîrlogul, să-l găsim... Unde este bîrlogul ?

Cernega supărat dădu pe gît smucit un păhărel de votcă, se ridică brusc de la masă și, cu spatele la mine, i se adresează lui Emil :

— Dacă vine cineva și-mi spune la mare fix : „uite aici e văgăuna", fac o plasă mare de gard și-o scufund colo în apă, în așa fel, că-i astup intrarea. Dihania n-ar mai putea intra în cotlon și noi am prinde-o cu harponul.

— Dar ghiolul e mare, am îndrăznit să mă amestec. Cum poți să-i găsești ascunzătoarea ?

— Și fiindcă nu știm unde este, înseamnă că nu există ? mă repezi Cernega.

În clipa aceea am întîlnit privirea scînteietoare a lui Emil. Parcă era tot băiețelul de 11 ani, care fugise de la focul de tabără și la fel ca atunci îmi dezaproba lipsa de fantezie.

— Ce-ar fi să încercăm ? îl întrebă Cernega spre uluirea mea.

Acesta privea parcă prin pereți, dincolo de ei, visător.

Cernega reluă :

— Ei, dacă aș avea cine să mă ajute... Demult își bate joc de toate năvoadele și rupe toate pripoanele și nu poate fi împuns nici cu cele mai iscusite harpoane.

Şi, încălzit poate de cele cîteva păhărele de votcă, începu să-l ridice pe Dinu în slăvi.

— Ce băiat !... Specialist la înotul pe sub apă ; şi-a procurat toate aparatele. Vara trecută a explorat fundul plin de ierburi la Snagov.

— M-a invitat la el. Am stat o săptămînă împreună şi ne-am gîndit mult la văgăuna somnului uriaş, făcu Emil. Ce zici Cernega ?... Dacă am încerca... şi, ca pe vremuri, se uita în ochii lui Cernega.

Pescarul, după ce a tras cîteva păhărele pe gît, ne-a încredinţat că el crede cu toată puterea în reuşita expediţiei, dar ne roagă să nu împărtăşim nimănui secretul văgăunei, atunci cînd vom da de ea, iar eu am înţeles cu mîndrie şi emoţie că mă vede şi pe mine făcînd parte din această teribilă aventură.

Bătrînul pescar Abidalip Sadabalip, uitînd de reumatismele lui, dădu fuga să mai aducă o sticlă de votcă şi pentru prima dată ciocni şi el cu noi.

Emil i-a telegrafiat lui Dinu.

Răspunsul a sosit urgent.

„De acord. Urmează scrisoare".

Scrisoarea nu exalta de bucurie, ci cuprindea clar fapte precise :

„Am la îndemînă trei aparate Acva-lung, de un model nou (a cărui butelie se umple prin simpla pompare la suprafaţă). Pot împrumuta o barcă pneumatică".

În aşteptarea lui Dinu, am identificat în duminica următoare, împreună cu Cernega şi Emil, toate ascunzişurile malului de sud-est.

Dar sosirea lui Dinu la Constanţa se lăsa aşteptată. Ne-a lămurit curînd, în urma unui aviz telefonic, că nu poate întrerupe antrenamentul la Snagov şi deci expediţia organizată în căutarea somnului uriaş din apele lacului Siut-Ghiol mai trebuie amînată.

Am profitat cum nu se poate mai bine de acest răgaz şi am vizitat Mamaia.

Cînd spun „vizitat" cred că nu e ales prea bine cuvîntul, deoarece trecînd peste aspectul turistic de suprafaţă am căutat să dezleg taina cu care, ca la atingerea unei baghete magice, litoralul îşi schimbă de la o zi la alta înfăţişarea.

Emil era o călăuză ideală. Îl însoţise în fiecare an, în vacanţă, pe tatăl lui, care lucra acum la Şantierul de drumuri de la Constanţa şi Mamaia şi mă putea lămuri în toate problemele. Era uimitor numărul mare de prieteni pe care îl avea printre studenţii de la hidrotehnică.

Am aflat, astfel, în primul rînd, că pe locul unde există acum modernul bulevard care arcuieşte elegant de-a lungul lacului Siut-Ghiol, legînd Constanţa de Mamaia, altădată nu existau decît nişte smîrcuri pline de vegetaţie acvatică şi de mocirle nisipoase.

Munca oamenilor a făcut că într-o singură iarnă să se toarne în apă şi în bălţi mii de metri cubi de piatră din care s-a aşezat patul şoselei de azi. Peste acest pat de piatră, cilindrat cu grijă de zeci de compresoare, s-a turnat mai tîrziu covorul lucios al asfaltului. Dealtfel, condus de tatăl lui Emil am cercetat cu multă atenţie „Reiserul" instalat pe malul lacului şi care continua să toarne prin şubărul montat sub cutia de amestec cîte o sută de tone de mixtură pe zi.

Am văzut cum monstrul acesta imens de metal înghite într-un vălmăşag de fum, de zgomote şi trepidaţii vagonete întregi de piatră spartă, de diferite sorturi, nisip de rîu şi bitum.

Totul e numai mişcare tumultuoasă şi vuiet. Toba uscătorului înghite într-o cadenţă aprigă materialul pietros ridicat de cupele elevatorului de pe masa de amestec. Trecut prin flacăra injectoarelor şi curăţat de ventilatoare uriaşe de praf şi de fum, torentul de piatră încinsă este ridicat din nou la silozurile de sortare, de unde la comanda chibzuită a unui singur om cade în cutia de amestec.

Am văzut braţele mari, cu gheare de oţel amestecînd totul. Bitumul fluidizat de temperatura înaltă a cazanelor în care s-a topit curgea în răstimpuri regulate peste conglomeratul fierbinte amestecat de malaxor. O cupă mică, ridicată de un ascensor special, răstoarnă la fiecare două minute praf de calcar în cutia de amestec. Piatra scrîşneşte, prinsă între ghearele ce se învîrtesc cu trosnituri surde. Încă un răstimp de cîteva clipe şi mîna vînjoasă a mecanicului deschidea maneta de zăvorîre a cutiei de amestec. Într-un val înecăcios de aburi vineţi asfaltul cade bufnind înfundat în bascula camionului de sub „Reiser"... În bubuiala cadenţată a motorului auzeam de sus de pe balconul metalic de comandă al cîntarelor :

— Temperatura 146 grade. E bun ! Dă-i drumu...

Am mers şi eu cu basculanta pînă la locul de turnare. Am văzut cum cupa din spatele maşinei — un fel de lighean mare de fier de 3 tone jumătate — se ridică dîrdîind cu viteză, răsturnîndu-şi conţinutul. Am văzut cum

mîini harnice și pricepute întind asfaltul proaspăt peste macadamul albicios, cum îl controlează cu un șablon mare de lemn cît jumătate de șosea și cum compresorul, cu mersul lui de du-te-vino, îi făcea ultima cilindrare.

Și am avut neasemuita plăcere să fiu primul om care a călcat cu mîndrie și satisfacție peste asfaltul încă unsuros și fierbinte, pe această bucățică de șosea care se năștea sub ochii mei... și am început să scriu un reportaj sau poate va fi o nuvelă, cu titlul „Șoseaua".

După tainele „Reiserului" .Emil mi-a arătat pe viu ce înseamnă „hidromecanizare". Am privit cu luare-aminte dealurile mici de nisip negricios rămase în urma scurgerii apelor împinse cu putere prin tuburi nesfîrșite. În locuri mai înalte, din coturi de țeavă țîșneau jerbe grele de apă noroioasă.

— Ce vedeți aici, mă lămuri Emil, este nisipul mîlos din fundul ghiolului sorbit de „draga" refulantă OIO și împins prin conducte pînă la locurile de împrăștiere. După scurgerea apelor prin canale anume amenajate, nisipul este adus la aceeași cotă cu ajutorul buldozerelor (niște tractoare mari cu un făraș în față).

Am înțeles că așa se naște terasa dintre mare și ghiol...

— Și pot să adaug, completă surîzînd Emil, că între toate clădirile mărețe ce se ridică aici, n-o să existe nici urmă de nisip. Basculantele cară permanent un strat de pămînt vegetal de cea mai bună calitate în care gazonul — așa-zis englezesc — se simte ca la el acasă, la noi în Dobrogea. Iar tractoarele aduc din sud copaci vînjoși cu rezerva respectivă de pămînt prinsă în coroana rădăcinilor. E chestie numai de automacara. În cîteva minute un arbore nou a apărut la locul dinainte stabilit pe

planșa inginerilor. Dar în fond, știți, toate astea țin de șantierul „Spații Verzi", și eu... eu am făcut practică la „Drumuri"....

Am ținut neapărat să vizitez „draga".

De la distanță nu pare cine știe ce. O baracă verde, dreptunghiulară, care plutea în mijlocul ghiolului. Din spatele ei pornea o țeavă lungă și groasă arcuită peste niște pontoane metalice. Se numesc „flotori", mă lămuri Emil. Țeava ajungea pînă la mal și se pierdea printre grămezile de materiale de tot soiul ale șantierului.

— Asta e tot ? am întrebat.

Și atunci am auzit pe marginea ghiolului, chiar în dreptul nostru, clipocitul ramelor unei bărci care a tras la mal.

În barcă, în picioare, un tînăr brun, cu șort alb și cizme de cauciuc. O voce prietenoasă și clară, o mînă întinsă.

— Sînt comandantul dragii NZ 12, indicativ OIO TCEH, la dispoziția tovarășei scriitoare. Am fost anunțat că a venit în „documentare"...

Mîna întinsă vroia să mă ajute să pășesc în barca ce se legăna ușor peste valurile crețe și mici ale ghiolului.

— După cum v-am spus lucrăm la 6 000 de volți. Asta înseamnă înaltă tensiune, deci pericol mare. Mi se arătară o „celulă" și un „tablou de comandă". Adevărate dulapuri metalice, cu hebluri și comutatoare în care sclipesc limbile jucăușe ale indicatoarelor felurite.

Electricianul de serviciu ne arată că e bine apărat de trăsnetul electricității. Are cizme și mănuși dielectrice și cînd lucrează la „tablou" calcă pe un covor special de cauciuc.

În spatele „dragii" sînt montați doi stîlpi metalici din

care unul se propteşte în fund cînd celălalt e ridicat şi invers, imprimînd întregului vas o mişcare de rotire parţială cînd pe dreapta, cînd pe stînga, în timp ce troliile trag cablurile ancorelor prinse de fund, realizînd astfel înaintarea.

La draga OIO am mai văzut multe lucruri interesante. Am aflat despre „luleaua" de legătură a conductei cu „draga" propriu-zisă, de „oscilaţii sferici" care asigură împerechierea mobilă a conductelor montate pe trenul de flotori...

Voiam să încep să scriu reportajul, dar, seara cînd rămîneam singură, un fel de turbină centrifugă, îmi zvîrlea gîndurile mai la periferie, şi în centru apăreau cînd figura dacului Roxa... cînd bîrlogul somnului uriaş.

Dar Emil vroia să mă convingă să scriu despre cofrajele glisante.

— Cum un etaj pe zi ?

— E o nouă metodă de a construi... Cu metoda cofrajelor glisante se ridică un bloc de zece etaje în zece zile...

Nu-mi venea să cred.

— Un etaj pe zi ?

Mi-au trebuit mai multe vizite „pe cofraj" şi convorbiri amănunţite cu tehnicienii de specialitate, ca să realizez toată ingeniozitatea acestui procedeu.

Gîndiţi-vă, o formă de lemn cu pereţi dubli, care alcătuieşte întreaga împărţire a viitoarei clădiri şi care se ridică la zeci de metri înălţime de-a lungul unor tije subţiri de oţel (puţin mai groase decît degetul cel mare) trase de nişte vinciuri hidraulice care se caţără pe ele ca nişte ursuleţi pe pom.

Constructorului nu-i rămîne decît să toarne în această

formă, care se ridică la răstimpuri regulate, betonul necesar clădirii cu armătura respectivă, uşile, ferestrele şi toate cele necesare, iar blocul cel nou-nouţ răsare ca în basme de sub cofrajul mişcător, care-i abia mai înalt de un metru.

Într-o noapte m-am urcat pe scara bobului (ascensorul pentru materiale) la etajul al XI-lea (viitorul etaj XI al unei clădiri, la care se ridicase abia al III-lea etaj... Deasupra, cerul înstelat se mişca parcă odată cu uriaşa macara rulantă, care aducea prin văzduh cimentul. Luminile oraşului sclipeau şi ele ca o puzderie de stele, risipite pe coasta mării, pînă departe. Trepidaţia ascensorului îmi dădea senzaţia că mă aflu într-un scrînciob cu o legănare a cărei traectorie ar fi fost cît cerul, pămîntul şi marea.

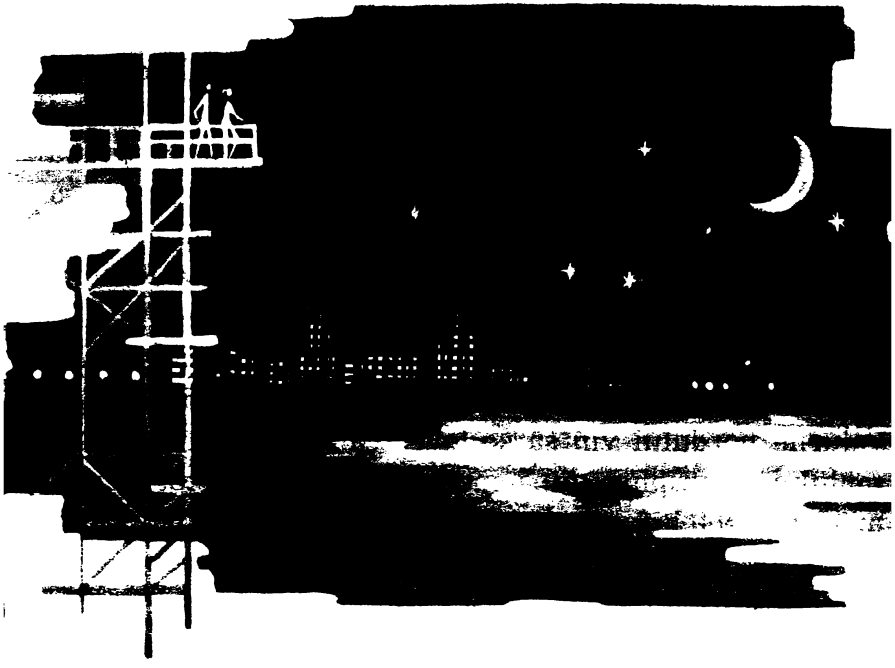

Dar ziua în care trebuia să vină Dinu şi să pornim în faimoasa expediţie se apropia şi pînă atunci trebuia să ne grăbim să identificăm ascunzişurile malului de Sud-Est.

Aproape în fiecare seară discutam aprins toate posibilităţile de a descoperi bîrlogul somnului uriaş. Am analizat pe rînd profilurile tuturor malurilor şi am ajuns la concluzia că nu sînt şanse de a descoperi ascunzătoarea somnului decît în partea de Sud-Est şi anume în dreptul capului de calcar care se termină în apele ghiolului, ceva mai la sud de insula pe care se pare că a fost surghiunit Ovidiu, acum 2000 de ani. Celelalte maluri nu prezentau prea mare interes : la est apa mică şi forfota bărcilor de sport ale vilegiaturiştilor nu par să atragă spre izolare bătrînul şi şiretul peşte ; la nord o nesfîrşită pădure de păpuriş al cărui plaur pluteşte peste fundul noroios, nu pare posibil să adăpostească vreo scobitură în care să încapă o dihanie lungă, probabil de 4—5 metri ; la vest între termocentrala Ovidiu II şi insulă, malul e jos şi apa nu e prea adîncă ; la sud pe unde Siut-Ghiolul se varsă în apele Tăbăcăriei, fundul lacului e uşor vizibil în zilele cu apă liniştită şi clară şi s-ar fi văzut urmele vreunei galerii. Toate ipotezele duc cam numai la faleza calcaroasă a capului din sudul insulei Ovidiu, unde apele sînt mai adînci şi adesea colorate într-un alb lăptos, cînd valurile nordului vin să se lovească în pietrele albe ale malului. Şi în plus, după spusele lui Cernega, tot aici au apărut şi petele roşii cînd sondorii de la Palazu au aruncat „vopsele" în adîncul pămîntului pe care îl sfredeliseră.

La sosirea lui Dinu la Constanţa, am avut din nou o consfătuire. A fost de faţă şi Cernega, care părea mai

neliniştit decît ne obişnuisem să-l ştim. Cu fraze trunchiate, greoaie, a încercat să ne arate, că ceea ce încercăm să facem nu este deloc uşor, că ghiolul a înghiţit cîţiva pescari pînă acum şi că nu ar vrea în ruptul capului să ni se întîmple ceva din cauza lui. A mai adăugat că e foarte mişcat de faptul că înţelegem să participăm la această vînătoare deosebită numai din motive ştiinţifice, sportive şi scriitoriceşti.

Bineînţeles, rezervele şi avertizările lui Cernega nu au făcut decît să sporească febrilitatea noastră şi în special a lui Emil şi Dinu.

Din nefericire a mai trebuit să aşteptăm cîteva zile pentru a fi liberi, întrucît Emil nu putuse obţine concediul de odihnă în aceeaşi zi în care Dinu intrase în vacanţă.

Totuşi nu ne-am irosit timpul zadarnic, făcînd în fiecare după-amiază, pînă seara tîrziu, exerciţii de incursiune cu aparatele lui Dinu în lacul Tăbăcăriei, ceva mai sus de uzina electrică. Alesesem acest loc fiindcă era mai aproape de oraş, lipsit de curiozitate şi care să ne sîcîie cu tot felul de întrebări indiscrete şi mai ales fiindcă apa era mai caldă.

Era o duminică însorită. O briză uşoară încreţea suprafaţa ghiolului făcînd să foşnească păpurişul de lîngă mal, ca nişte suliţe semeţe de un verde crud.

Cernega ne-a primit la „şantierul" lui. Aşa îi plăcea să-şi numească modesta casă ce şi-o construia acum, cu ajutorul lui Sadabalip şi a altor doi pescari din echipa lui. După o gustare luată în grabă şi o duşcă de vodcă, ne-am suit în barcă. Hotărîsem mai dinainte ordinea în care vom lucra. Împărţisem malul în şase sectoare. În

fiecare zi trebuia cercetată porţiunea respectivă pornind de la mal spre adînc. Barca urma la suprafaţă drumul înotătorilor făcut deasupra fundului. Doi dintre noi se afundau, în timp ce al treilea, alături de Cernega, urmărea mişcările celor din adînc. În caz de alarmă, consemnul era : ridicarea imediată la suprafaţă şi căţărarea în

lotcă. Dealtfel, Cernega avea la îndemînă două cuţite de măcelărie înfipte agresiv în crivace, un topor cu tăişul ascuţit groaznic, o cange şi nenumărate frînghii, sfori şi tot soiul de cîrlige.

Am început scufundarea din dreptul golfului deschis spre Nord, pe care îl formează în stînga lui promontoriul calcaros. Deşi în dreptul malului apa e mică şi tot fun-

dul golfului e plin de păpuriș, la o distanță de circa 15—20 metri de mal se formează un prag abrupt, apa devenind dintr-o dată foarte adîncă. După scurt timp am renunțat de a mai cerceta fundul dintre mal și prag, dîndu-ne seama că nu putea prezenta nici un interes pentru noi. Astfel stînd lucrurile s-a economisit un timp

apreciabil pentru cercetarea acestei falii, care, pe măsură ce avansam către vîrful promontoriului lua tot mai mult aspectul unui perete vertical. Controlul acestui perete, care cobora la o adîncime de 10—12 metri, era destul de anevoios din cauza lipsei de vizibilitate, treapta de sus formînd o umbră alungită către centrul lacului, în pata de întuneric a căruia nu puteai distinge mare

lucru. În plus apa era destul de rece. Nici unul din noi nu putea sta mai mult de zece minute şi simţeam cum ni se pun cîrcei la picioare. Din cauza lipsei de antrenament simţeam la început o presiune puternică în urechi, apoi ne dureau timpanele. Cu toate acestea, nimeni nu şovăia, nu se gîndea să abandoneze. Totuşi în prima zi a trebuit să întrerupem cercetările în jurul orei 3 după-amiază. Efortul făcut de toţi trei fusese peste puterile noastre.

În ziua următoare, la recomandarea lui Cernega am început lucrul către ora zece dimineaţa. Umbra faliei fiind mai redusă, iar apa ceva mai caldă ca în ajun. Continuînd cu aceeaşi tenacitate am ajuns ca pînă spre seară să facem turul aproape complet al capului calcaros, urmînd permanent acelaşi perete, în care erau numeroase adînciturі şi scobituri, dar nici una mai mare de dimensiunea unui butoi obişnuit. Numeroşi peşti se fereau speriaţi la apariţia noastră, sclipindu-şi solzii în mişcările ondulate pe care le făceau înotînd.

Dar nici a doua zi nu a fost încununată de succes.

La consfătuirea care a avut loc seara, Cernega, văzîndu-ne cît eram de plictisiţi şi descurajaţi, ne-a făcut o comunicare pe care am socotit-o — în caz că ea corespundea realităţii — deosebit de interesantă. Era vorba de umbra peretelui. Se pare că în numeroase rînduri se observase în adîncul apei ceva mai în larg de capul calcaros şi mai spre Sud, încă o umbră de acelaşi fel, ceea ce arăta că şi acolo există un perete ca cel pe care îl cercetasem lîngă mal.

În ziua următoare, deci, încă de la ora şase, eram gata. Trebuia să aflăm dacă există sau nu o a doua falie în

largul capului calcaros. Pentru asta, am hotărît să nu mai mergem pe „bîjbîite" ca pînă acum, ci să folosim o metodă practică propusă de Cernega şi anume o sondă compusă dintr-un bolovan legat la capătul unei frînghii care avea să ne arate imediat toate denivelările succesive ale fundului.

Astfel înarmaţi, am pornit cu barca direct din dreptul capului pe o direcţie situată spre Sud-Sud-Est aleasă de Cernega după matură chibzuinţă. Dinu ţinea frînghia în mînă în pupa bărcii, urmărind cum barca în drumul ei spre larg tîra pe fund bolovanul-sondă.

După cîteva minute, Dinu ne-a semnalat că ajunsesem la pragul cercetat de noi în ajun. Bolovanul cădea vertical spre fund, trăgînd frînghia care-i aluneca uşor printre degete. Metoda era deci bună.

Barca a început să alunece din nou împinsă de vîsle, trăgînd după ea sonda improvizată. Urmăream toţi cu atenţia încordată privind capetele frînghiei din mîinile lui Dinu. Deodată, un şir de exclamaţii scurte ne-a făcut să tresărim :

— Aha ! Am găsit ! Aici e... !

Într-adevăr, frînghia care tîrîse oblic în pupa bărcii bolovanul de-a lungul fundului, acum dădea direct spre fund. După cîteva clipe sonda s-a oprit. Emil, mai sprinten ca noi, a sărit în apă şi s-a avîntat spre fund de-a lungul frînghiei. Am sărit pe rînd cu toţii, afară de Cernega care a rămas să stăpînească lotca, gata să ne tragă sus în caz de nevoie.

La fund, se distingea slab din cauza umbrei, un perete întunecos, care se termina în dreapta şi în stînga prin două povîrnişuri repezi. În faţa peretelui era pră-

buşită o stîncă. Sonda noastră nimerise între perete şi stîncă, într-un fel de şanţ plin de alge şi buruieni acvatice. Am înotat cu toţii de-a lungul peretelui pînă sus la nivelul fundului superior, apoi din nou spre stînca din faţa peretelui, cînd deodată Dinu, care se ţinea ancorat cu o mînă de frînghia sondei, începu să facă semne arătînd cu degetul spre fundul şanţului cu alge. Într-adevăr, mascată de stînca din faţa peretelui, în partea de jos a acestuia se deschidea o galerie neagră şi ameninţătoare, înaltă de vreo doi metri şi lată de trei, săpată boltit în zidul calcaros, cu o formă neregulată. În mişcările noastre repezi şi înghesuindu-ne în fundul şanţului am desprins cîteva plante acvatice, a căror tulpini pline cu aer au început să plutească şi să se depărteze de noi cu iuţeală, înconjurînd stînca. Emil mi-a arătat, urmărind

plantele, drumul ce-l parcurg. În primul moment nu am înțeles. Ceva mai tîrziu, privindu-l cum rupe cîteva alge și le dă drumul în gura galeriei, am înțeles. Un curent subteran, venit din galerie, împingea cu repeziciune algele smulse de el către stînca de la ieșire și către centrul ghiolului.

Descoperisem deci rîul subpămîntean de care vorbise Cernega și pe care îl descoperiseră sondorii de la Palazu Mare în 1952.

Cînd am ieșit la suprafață eram vineți de frig, dar plini de o bucurie tinerească și năvalnică. Munca noastră fusese încununată de un prim succes.

Explorarea galeriei s-a făcut în aceeași zi, după ce am ținut sfat mare în lotca lui Cernega.

În primul rînd se impunea să fim foarte atenți, deoarece era posibil ca acest canal subpămîntean să fie și reședința faimosului somn uriaș pe care îl căutam și care, desigur, nu ar fi fost prea încîntat de vizita noastră. În plus, din cauza adîncimii și din cauza stîncii din fața intrării în galerie, lumina era suficient de slabă. Am constatat însă că ochiul se adaptează repede și în bune condițiuni cu această lumină verzuie și difuză, ajutat poate și de reflexul pereților de calcar care au o nuanță bătînd în alb.

Spre surprinderea noastră, am constatat că galeria avea o lungime destul de mare pe care am socotit-o la 26—27 metri, înfundîndu-se la această distanță printr-un perete de altă culoare mai închisă format probabil de o rocă ce nu putuse fi tocită de apa curgătoare a rîului subpămîntean. Dar atunci, pe unde venea apa, al cărui curent îl constatasem la intrarea în galerie și care

mergea să alimenteze fundul ghiolului ? Întrebarea aceasta nu ne-a chinuit prea multă vreme, deoarece i-am găsit destul de repede dezlegarea. Aproape de fundul galeriei, care de fapt semăna mai mult cu o simplă grotă sub-acvatică atît de des întîlnită în toate malurile calcaroase care au venit în contact cu apa, plafonul prezenta o deschizătură ovală, cu un diametru de aproape doi metri, a cărei culoare închisă se detaşa de nuanţa alburie a pereţilor.

Cum era şi firesc, am ieşit la suprafaţă şi i-am explicat lui Cernega cum stau lucrurile. La sfatul lui, am hotărît să nu începem investigaţiile în acest puţ vertical prin care curgea rîul subpămîntean, pînă nu ne dăm seama de dimensiunile lui, prin sondare. Acest lucru nu ne-ar fi trecut niciodată prin cap, deoarece nu bănuiam că, dacă poţi măsura adîncimea unei ape cînd eşti la suprafaţă, lăsînd în adînc o greutate legată de capătul unei sfori, poţi face acelaşi lucru, fiind de astă dată la fundul apei, făcînd operaţia în mod invers, adică legînd de capătul sforii de măsurat în loc de o greutate care să cadă pe verticală în jos, o bucată de plută, care lăsată liberă, pleacă pe verticală în sus pînă la suprafaţa apei.

Această metodă ingenioasă am aplicat-o şi în cazul nostru. Sonda aceasta specială a fost fabricată în mare viteză de Cernega şi i-am dat drumul cu atenţie în interiorul puţului din fundul grotei. Spre surprinderea noastră, pluta s-a ridicat din ce în ce mai sus, trăgînd după ea aproape toată sfoara din ghemul luat din barcă.

Ieşind din nou la suprafaţă ca să analizăm rezultatele sondajului nostru de jos în sus, am constatat că lungimea totală a sondei cu plută corespundea exact cu lungimea

sondei cu bolovan, care ne servea în prezent și de ancoră pentru barcă. Cu alte cuvinte, adîncimea apei din puț corespundea cu adîncimea apei ghiolului în locul unde ne aflam. Gîndindu-ne mai mult la acest lucru nu am putut ajunge decît la o singură concluzie valabilă și anume că, rîul subpămîntean nu curge în galerie respectiv — într-un mod continuu și lipsit de accidente, ca apa dintr-o țeavă de canalizare, ci probabil curge încet de-a lungul unui sistem de galerii în care există și aer, dînd astfel posibilitatea ca la ieșire să se aplice sistemul binecunoscut din fizică al vaselor comunicante. Iată de ce nivelul apei din puț corespundea exact cu nivelul apei ghiolului.

Rămînea acum de constatat dacă ipoteza noastră era justă și dacă într-adevăr deasupra puțului se afla o nouă grotă în care să se verse debitul normal al rîului subteran care curgea prin pămînt la o adîncime egală cu suprafața ghiolului.

La acest nou șir de cercetări am pornit însă în dimineața următoare.

Trebuie să recunosc că descoperirile noastre din ziua precedentă ne cam uluise. Nu eram nici unul din noi, obișnuiți cu asemenea întîmplări extraordinare și trăiam acum — deși foarte calmi în aparență — într-o surexcitare nervoasă deosebită. Inutil să spun că deși eram toți foarte obosiți, nu am putut adormi toată noaptea decît foarte tîrziu în bucătăria lui Cernega. Lucru curios, chiar gazda și călăuza noastră, care avea treabă cu ridicarea casei și care ne atrăsese de fapt în această aventură pentru a-l ajuta să vîneze somnul uriaș, uitase

cu totul de existența acestuia și se frămînta ca și noi să afle taina acestui rîu subteran, care de fapt era un lucru bănuit de toată lumea și încă de multă vreme.

Cred că tocmai acestei surexcitări nervoase de care am pomenit mai sus i s-a datorat și curajul pe care l-am avut de a pătrunde atît de adînc pe sub apă, în mărunțaiele pămîntului și de a ne avînta în sus, înotînd aproape în întuneric prin puțul vertical din fundul grotei.

A doua zi, măsurînd mai atent distanța de la cea de a doua falie a fundului, unde descoperisem intrarea grotei și pînă la mal, am constatat că aceasta este puțin mai scurtă decît lungimea grotei de sub apă, ceea ce arată că puțul din fundul ei vine exact sub promontoriul calcaros care pătrunde în apele ghiolului și ale cărui stînci prăbușite către capul lui au împiedicat apele rîului ce-i curg prin interior, să se verse în lac în acel loc.

Ridicarea noastră în interiorul tunelului s-a făcut nu fără emoții. Totuși, îmbărbătîndu-ne fiecare prin prezența celorlalți doi, am început să înotăm încet în sus. Cu toate că adîncimea, sau mai bine-zis înălțimea acestui puț ne era cunoscută în urma sondajului nostru din ajun și care era sensibil aceeași cu distanța de la suprafața ghiolului și pînă la intrarea în grotă, totuși ni s-a părut o veșnicie pînă am ajuns cu bine la capătul ei, deși afundarea noastră în ghiol, la aceeași adîncime, ni se părea o chestiune de cîteva clipe.

Cu toate că ne așteptam ca ajunși sus să dăm de aer, faptul că la un moment dat am simțit că am scos capul afară din apă, deși în jurul nostru continua să fie aproape întuneric, ne-a umplut de o emoție copilărească, ce ne-a tăiat respirația pentru cîteva secunde.

În sfîrșit, cînd ne-am mai liniștit puțin, am început să distingem ce era în jurul nostru. Deasupra capului, putînd să-l ajungi cu mîna, se ghicea plafonul acestei noi peșteri, în care apa clipocea încet, lovindu-se de cîțiva bolovani, rotunjiți, înainte de a se scurge prin gura puțului spre fundul ghiolului. Înotînd încet în susul curentului, care dealtfel era foarte slab, am ajuns repede, cu labele ce ne erau fixate pe picioare, pe prundișul fundului. Ne-am scos măștile. Aerul era bun de respirat. Am înaintat așa, ținîndu-ne de mînă și cu apa pînă la piept. Apoi ne-am oprit cuprinși de o panică subită, de frică să nu mai găsim gaura puțului prin care să ne întoarcem. Ne-am liniștit însă repede. Apa curgînd la vale, nu aveai decît să te lași dus de curent pînă în locul în care plafonul cobora într-o pantă oblică și unde deschizătura puțului sugea apa într-un vîrtej abia perceptibil.

În momentul acela ne-am dat seama de ce ni s-a părut atît de lung și obositor înotul cînd ne-am ridicat la

suprafață prin interiorul puțului. În fară de emoția și teama de necunoscut, am avut de înfruntat și curentul apei care curgînd în sens invers ne opunea o rezistență sporită la înaintare.

Totodată, am constatat că prin ochiul de apă prin care pătrunsesem în această peșteră superioară, se strecura un fel de lumină difuză, destul de greu perceptibilă. este adevărat, dar totuși ceva care în întunecimea înconjurătoare reprezenta pentru noi legătura cu exteriorul, cu aerul adevărat și cu lumina soarelui.

După ce ne-am revenit, am încercat să explorăm pe bîjbîite peștera nou descoperită. Plafonul, de unde la început puteai să-l atingi cu mîna, se ridica mai sus, scăpînd investigațiilor noastre totale. Apa, după ce curgea pe lîngă niște bolovani căzuți probabil din plafon devenea din nou adîncă și foarte lină, curentul ne mai simțindu-se aproape deloc. Datorită acestui fapt, a trebuit să renunțăm de a merge mai departe. Dealtfel ar fi fost

o nebunie să te avînți în întuneric, avînd mari riscuri, de data aceasta, de a nu mai găsi ieșirea. Ceva mai mult, nu ajunsesem nici măcar să avem ideia dimensiunilor aproximative ale locului în care ne aflam, deși ecoul înfundat al vorbelor noastre nu părea să arate că am fi într-o încăpere prea mare.

Am ținut deci din nou sfat, așezați pe stîncile ieșite din apă, și am hotărît ieșirea la suprafață și revenirea a doua zi după ce vom fi procurat mijloace de iluminat, susceptibile de a suporta în bune condițiuni transportul pe sub apă. De asemeni s-a mai hotărît păstrarea celui mai deplin secret asupra descoperirilor noastre, în afară — bineînțeles — de prietenul nostru Cernega, care își manifesta o nervozitate abia reținută, necazul de a nu putea fi alături de noi datorită faptului că nici una din măștile cu care plonjam în adînc nu-i venea, fiind înzestrat de la natură cu un cap ale cărui dimensiuni erau cu mult peste normal.

Pentru procurarea luminii ne-am oprit la o formulă din cele mai simple. Emil s-a repezit cu motocicleta la Baza de Utilaj care deservea șantierul la care lucra și a confecționat o cutie ermetică dintr-o țeavă de fier de 3 țoli, lungă de 70 de centimetri. La un cap s-a sudat un fund de tablă groasă, iar la celălalt s-a înghiventat un capac cu un filet interior confecționat la strung. La proba făcută într-o cadă, s-a dovedit că apa nu pătrunde în tub, dacă i s-a strîns în mod convenabil capacul.

În tub am introdus două lanterne Focus de vînătoare, precum și trei baterii cilindrice de rezervă. Astfel, pregătiți, am pornit din nou la treabă.

A doua zi vremea era înnorată şi un vînt destul de rece bătea dinspre mare. Ghiolul avea valuri scurte care se izbeau de etrava bărcii producînd nişte plescăituri brutale. Cernega se resemnase să ne aştepte sus. În ceea ce ne priveşte, este inutil de a mai arăta emoţia şi nerăbdarea cu care aşteptam să pătrundem — de astă dată cu lumină — în peştera de sus.

Dispozitivul nostru pentru transportul pe sub apă al lanternei de vînătoare s-a dovedit a fi foarte bun. Însăşi greutatea tubului de ţeavă dispărea în apă datorită principiului bătrînului Arhimede, iar tendinţa lui de plutire era în mare parte anihilată din cauza greutăţii conţinutului. Datorită acestui fapt, transportul lui, atît prin galeria de jos cît şi prin puţ, s-a făcut fără nici o greutate.

Ajunşi sus, Dinu a deşurubat capacul cu mişcări febrile şi, scoţînd prima lanternă, a dat drumul primului fascicol de lumină.

Privelişţea pe care am avut-o nu a fost din cele mai încîntătoare. Plafonul destul de jos deasupra apei se ridica pînă la maximum doi metri şi avea un aspect neregulat ca o hrubă părăsită. Toată peştera nu era mai largă de zece metri. Pe pereţi se vedeau distinct mai multe urme care indicau niveluri succesive ale apei, fapt care ne-a dus la constatarea că nivelul actual este cel mai scăzut. Analizînd acest lucru, am ajuns la concluzia că pe întregul traseu al galeriilor pe unde curge apa se va putea circula, existînd un strat de aer între nivelul actual scăzut al apei şi nivelul maxim arătat de dunga de pe pereţi. Diferenţa dintre cele două nivele era de circa 60 de centimetri, fapt ce ar fi putut permite o plutire a bărcii de cauciuc adusă de Dinu de la Bucureşti.

Continuînd cercetarea, cu amîndouă lanternele, în direcţia opusă puţului prin care venisem, am constatat că plafonul se lăsa din nou pînă a putea să-l atingi cu mîna, acel loc corespunzînd cu un prag de piatră în apă, după care apa devenea din nou adîncă. Plafonul era foarte neregulat, cu găuri şi denivelări şi nu i se putea aprecia din locul nostru înălţimea exactă. În acelaşi timp, această nouă grotă era cu mult mai largă decît prima. În fund, se găseau mai multe guri negre. Era imposibil de văzut dacă apa rîului curgea prin toate aceste galerii, sau numai printr-una singură.

Aspectul era în general sinistru şi nu avea nimic din strălucirea altor peşteri înzestrate cu stalactite şi stalagmite. Aveai mai curînd impresia că te afli într-o pivniţă uriaşă inundată de o apă tăcută şi neagră. De asemeni, nici o vietate nu părea să populeze această apă pe care nu plutea nimic. care să-ţi dea impresia că e în mişcare.

Cred că au trecut mai bine de două ore cît am studiat cu lanternele pereţii albicioşi ai peşterii, stînd în apă pînă la briu, şi cu masca aparatului de respirat agăţată de piept.

La un moment dat. ne-a cuprins un fel de nelinişte şi ne-am dat seama în curînd care era cauza : ne era frig. Apa rîului subpămîntean era desigur mai rece decît apa încălzită de soare a ghiolului şi începusem cu toţii să tremurăm de frig.

Am început să ne deplasăm către ieşire, cînd lanterna lui Emil. plimbîndu-şi cercurile de lumină în fundul din stînga al grotei de după prag. a luminat un fel de balcon săpat în peretele de calcar. la cîteva palme deasupra nivelului actual al apei. În cîteva clipe am fost acolo Era

o scobitură în mal, de dimensiunile unei odăiţe, la care apa nu ajungea, probabil, decît atunci cînd era la nivelul superior. Locul ni s-a părut foarte simpatic şi am hotărît să facem din el „baza" de plecare a expediţiilor noastre viitoare. Cunoscînd acum destul de bine locurile, ne era uşor să ajungem acolo chiar şi fără lumină. Era suficient ca de la ieşirea din puţ să mergi cu picioarele pe fund împotriva curentului pînă la pragul ce despărţea cele două grote, iar odată ajuns în adînc, să înoţi într-un arc de cerc de-a lungul peretelui ce-l pipăiai în treacăt cu mîna stîngă, pînă ce ajungeai la balconul săpat în perete. Acesta era uşor de recunoscut după stînca lucioasă care forma în acelaşi timp pardoseala şi „cheiul" către apa din peşteră.

După o scurtă deliberare, am hotărît să lăsăm ambele lanterne înşurubate în ţeava lor protectoare, la noua noastră „bază" de unde trebuiau să pornească expediţiile noastre viitoare.

În cursul discuţiilor ce am avut după această primă fază a descoperirilor noastre, am ajuns la concluzia că eram la un punct mort. Cu mijloacele noastre actuale, nu am fi putut înainta mai adînc prin labirintul de galerii şi canale care duceau către izvorul acestui misterios rîu subteran. După teoria lui Cernega, era vorba de un mic braţ al Dunării, care, în loc să coboare către Nord, odată cu apele bătrînului fluviu, o lua de-a curmezişul Dobrogei prin cine ştie ce crăpătură a pămîntului, aşezată, probabil, de-a lungul văii Karasu.

Dacă această ipoteză ar fi fost adevărată, ar fi însemnat că proiectata noastră călătorie să dureze mai multe zile, cunoscînd că distanţa dintre Siut-Ghiol şi Dunăre

este de circa 65 kilometri, fără să mai ţinem seama de eventualele meandre pe care ar fi putut să le aibă reţeaua acestei galerii necunoscute.

Privind astfel faptele, a trebuit deci să ajungem la constatarea că aveam nevoie, în afară de barca pneumatică ce ne sta la dispoziţie şi de o mulţime de alte obiecte, ca îmbrăcăminte, unelte, diferite frînghii şi mai ales hrană, singurul lucru de care ne puteam lipsi fiind apa de băut, deoarece rîul pe care ne propuneam să-l descoperim pînă la capăt, avea o apă limpede şi gustoasă.

Problema cea mai delicată era transportul acestor obiecte de la barca ancorată deasupra intrării în galeria din ghiol şi pînă la ieşirea din puţ în grota superioară nr. 1 şi depunerea lor pe malul uscat al „bazei" noastre din grota superioară nr. 2.

După o matură chibzuinţă şi numeroase discuţii, s-a căzut de acord să folosim patru bidoane din tablă în care

se păstrează de obicei vopseaua şi care se pot închide ermetic confecţionînd o garnitură de cauciuc în jurul capacelor lor rotunde, care se închid prin presiune.

Dacă la experienţele de etanşeitate făcute cu aceste bidoane s-a ajuns la concluzia nemulţumitoare, tot atunci ne-am dat seama că întregul material ce aveam de transportat şi care nu suportă contactul cu apa, nu va putea încăpea numai în patru bidoane şi s-a trecut întîi la cinci, apoi la şase bucăţi. Astfel stînd lucrurile, în afară de barcă şi de celelalte unelte ca lopată, tîrnăcop şi şpiţuri metalice confecţionate din fier-beton, fiecare din noi avea în grijă şi două bidoane mari a căror dimensiune şi flotabilitate nu le făceau uşor de manevrat.

De asemeni, a fost nevoie să facem o provizie corespunzătoare de baterii pentru cele două lanterne, baterii ce trebuiau ferite cu cea mai mare grijă de umezeală, ca să nu se descarce.

Toate aceste preparative ne-au luat un timp preţios. Abia după trei zile am fost gata, după ce am revizuit de mai multe ori şi lista obiectelor introduse în bidoane. În afară de cutiile de conserve şi de biscuiţi am luat fiecare cîte un trening şi un pulover, ciorapi groşi, două sticle cu rom, ţigări şi o brichetă. Cel mai greu de transportat pînă la baza noastră a fost barca pneumatică adusă de Dinu. Deşi desumflată şi strînsă pachet, ea avea permanent tendinţa să plutească şi a fost o adevărată casnă pînă ce am reuşit s-o ţinem la fund, trăgînd-o cu o frînghie.

Odată ajunsă cu bine „sus“ am umflat-o numaidecît cu pompa auxiliară ce o aveam pentru acest scop, lă-

sînd-o să plutească singură chiar peste vîrtejul de apă ce se forma deasupra puțului. În felul acesta era foarte comod pentru noi să transportăm bidoanele, deoarece cum ieșeai din puț pe lîngă barcă, îți aruncai povara în interiorul ei și puteai să te lași imediat să cobori spre fund, fără a mai fi nevoie de fiecare dată să tragi după tine prin apă greutatea pe care o remorcai tocmai de la suprafața ghiolului.

Cu toate acestea, transportul tuturor bagajelor, inclusiv barca pneumatică și ramele, de la mal și pînă la „baza" noastră ne-a luat aproape o zi.

În sfîrșit, a sosit și ziua mult așteptată.

Deși Cernega era plecat pentru cîteva zile la Jurilovca să-și aducă cercevelele pentru casă, nu am mai avut răbdare să așteptăm întoarcerea lui. Cum cunoșteam locurile la precizie și cum totul era cărat „înăuntru" am plecat înot de la mal, dispensîndu-ne de barcă. Era o zi splendidă de vară și, privind o ultimă dată cerul albastru și razele orbitoare ale soarelui ce se resfrîngeau în oglinda liniștită a lacului, cred că nici unul din noi nu a avut presimțirea că multă vreme nu va mai avea prilejul să contemple această încîntătoare priveliște.

Ajunși la „bază" am făcut toate preparativele de plecare, îmbarcîndu-ne cît mai curînd posibil în barca pneumatică. Din cauza lipsei de spațiu, am fost nevoiți să renunțăm la două bidoane pe care le-am lăsat pe mal, socotind că navigînd la aer, chiar dacă ne vom uda îmbrăcămintea, va avea posibilitatea să se usuce.

Locul fiecăruia era dinainte stabilit : Dinu în prova bărcii lumina calea și hotăra locul pe unde aveam de

trecut ; Emil, la mijloc, trăgea la ramă avînd la îndemînă frînghiile şi o mică ancoră pentru imobilizarea bărcii în caz de nevoie, iar eu, la pupă, cu a doua ramă, avînd în grijă cea de a doua lanternă pentru a o aprinde imediat la caz că prima, mînuită de Dinu, s-ar fi întîmplat — dintr-un motiv sau altul — să se stingă.

Un lucru foarte însemnat îl constituia pentru noi păstrarea bateriilor electrice de rezervă. Le introdusesem pe toate, înfăşurate în hîrtie poleită cu staniol, în tubul ermetic cu care transportasem la „bază" lanternele. Şi tubul era în siguranţă la picioarele mele.

Călătoria noastră a început în jurul orei 9 dimineaţa, în ziua de duminică 12 iulie, exact la o săptămînă după ce făcusem prima noastră descoperire în această palpitantă aventură.

Prima hotărîre pe care a trebuit să o luăm în navigaţia noastră subpămînteană a fost aceea de a alege pe ce galerie urmează să ne angajăm ca să părăsim cea de a doua peşteră superioară. La sugestia lui Dinu, pe care îl socoteam ca un fel de comandant al expediţiei noastre, ştiind mai multă carte decît noi în multe domenii, am ales canalul din stînga pe care am avut impresia că vine un debit mai însemnat de apă. Trebuie să adaug, dealtfel, că aveam cu noi şi o busolă şi la fiecare încrucişare de canale, direcţia ce urma să fie luată de noi se trecea cu precizie într-un carneţel, unde, căutam în acelaşi timp să însemnăm şi un profil rudimentar al plafonului.

Călătoria în sine nu era lipsită de neprevăzut, deoarece decorul, deşi în general acelaşi, se schimba cîte puţin la tot pasul. Aici treceam printr-un canal îngust de cîţiva metri şi cu plafonul atît de jos încît era nevoie să ne aplecăm capetele ca să nu ne lovim de el, aici intram într-o încăpere largă, cu apa ca oglinda şi cu partea de sus înaltă pînă la 8—10 metri deasupra noastră. Mai în toate cazurile, în aceste mici lacuri subpămîntene se întruneau mai multe galerii venind toate din aceeaşi direcţie, adică Vest-Sud-Vest, întocmai cu direcţia de principiu în care avansasem şi noi. Cu alte cuvinte ne îndreptam pe sub pămînt, pe firul acestui rîu necunoscut, de la litoralul Mării Negre, către malurile Dunării.

Pe unul din aceste lacuri, unde am poposit pentru a lua masa de prînz şi unde un conglomerat enorm de stînci diferite forma un fel de insulă ce părea căzută proaspăt dintr-o gaură înfricoşătoare, care aici era foarte ridicată, am vorbit prima oară de sfîrşitul probabil al călătoriei noastre de necrezut.

— Bănuiesc, a spus Dinu, că Cernega are dreptate şi că rîul acesta subteran pe care plutim în momentul de faţă nu este decît un mic braţ al Dunării, care, prin nu ştiu ce capriciu al naturii, sau mai bine-zis al componenţei geologice a solului, a găsit cu cale că e mai comod să-şi sfredelească singur drumul de-a dreptul prin malul acesta calcaros, decît să ocolească pe la Brăila, Galaţi şi prin Deltă ca să se verse în mare tocmai sus la Sulina sau la Sf. Gheorghe. Însuşi drumul pe care îl străbăteam de cîteva ceasuri, de la Est la Vest, pare să dea dreptate acestei ipoteze.

— Rămîne numai de văzut, a adăugat Emil, care în mod obişnuit nu este prea vorbăreţ, cum de ajunge apa din Dunăre prin cotloanele astea bune pentru înecat şobolanii.

— Nu văd decît două posibilităţi, am declarat eu intrînd la rîndul meu în conversaţie, sau există o spărtură în malul Dunării, necunoscută pînă astăzi, pe unde o parte din apă o coteşte spre mare, sau există mai multe pîrîiaşe de infiltraţii care se formează sub fundul marelui fluviu şi care vin să se unească într-un lac mai mare de acumulare, din care ia naştere rîul acesta subteran.

— Prima ipoteză, mai completă Dinu, ar fi minunată pentru noi, deoarece ne-ar da prilejul unei călătorii unice şi fără mari greutăţi. Vă daţi seama ce vîlvă ar produce în lumea geologilor descoperirea noastră ?

— Poate şi în lumea arheologilor, am şoptit.

— Cea de a doua ipoteză, şi care din păcate, pare cea mai verosimilă, ne va face să ne întoarcem la un moment dat, în clipa în care, dintr-un motiv sau altul, nu vom mai putea avansa.

— În orice caz, subliniază Emil, întoarcerea va fi simţitor mai uşoară, decît ducerea. În primul rînd cunoaştem drumul şi în al doilea nu va mai fi nevoie decît să ne lăsăm duşi de curentul apei care ne va duce pînă la „baza" noastră de plecare.

Cred că discuţia s-ar fi prelungit mai multă vreme dacă Dinu nu ar fi dat semnalul de plecare. Trebuia să ne urmăm cu stricteţe programul şi să urcăm în susul apei minimum zece ore pe zi, deoarece bateriile lanternelor noastre stînd permanent într-un mediu atît de umed tot s-ar fi descărcat în scurt timp, deşi lumina ar fi fost stinsă în timpul orelor destinate pentru odihnă.

Călătoria a continuat în tăcere, urmînd cu atenţie cercurile de lumină ale lanternei lui Dinu care împroşca o lumină lăptoasă pe pereţii dinaintea noastră.

Ici şi colo, în afară de dungile paralele care marcau nivelurile succesive ale apei, apăreau, fie în pereţii laterali, fie în bolţile de deasupra noastră, tot felul de bolovani şi stînci, rotunjite şi lustruite de frecuşul apelor şi care, atîrnînd pe jumătate afară din alveola de pămînt calcaros în care erau înfipte, păreau că stau gata să cadă în fiecare clipă.

Prima zi a călătoriei noastre de navigaţie subpămînteană s-a scurs fără nici un incident.

La ora stabilită, am ancorat barca într-un loc intermediar, al cincilea sau al şaselea întîlnit de la plecare, în care dădeau mai multe canale. Ne-a atras în mod special atenţia o galerie mai mare ce pornea îndreptată exact spre Nord şi care ne-a pus în încurcătură neştiind ce cale vom urma după odihna noastră : înainte spre

Vest, spre Dunăre, sau la Nord pe canalul ce ni se ivise acum în cale ?

De comun acord, a rămas stabilit ca direcţia de urmat să o hotărîm „mîine dimineaţă".

Pînă atunci o masă bună, deşi era compusă numai din conserve reci, a fost foarte binevenită.

Ne pătrunsese însă frigul şi umezeala, deşi eram destul de bine îmbrăcaţi. După sfatul lui Dinu, o aspirină şi o duşcă zdravănă de rom ne-a mai înzdrăvenit puţin. Nu mai vorbesc că aveam febră musculară la mîini din cauza ramelor şi amorţeli şi cîrcei puternici în picioare din cauza poziţiei nemişcate din barcă.

La cîteva clipe după ce Dinu a stins lanterna, toţi trei am adormit profund.

Nu pot să-mi dau seama cît timp am fost cufundaţi în negura somnului, dar îmi amintesc că am înregistrat ca prin vis un zgomot ciudat produs ca de răsturnarea unei mari cantităţi de pietriş într-o apă. Deşi eram încă cu simţurile toropite de oboseală, am simţit cum barca noastră începe să salte pe nişte valuri scurte şi am auzit

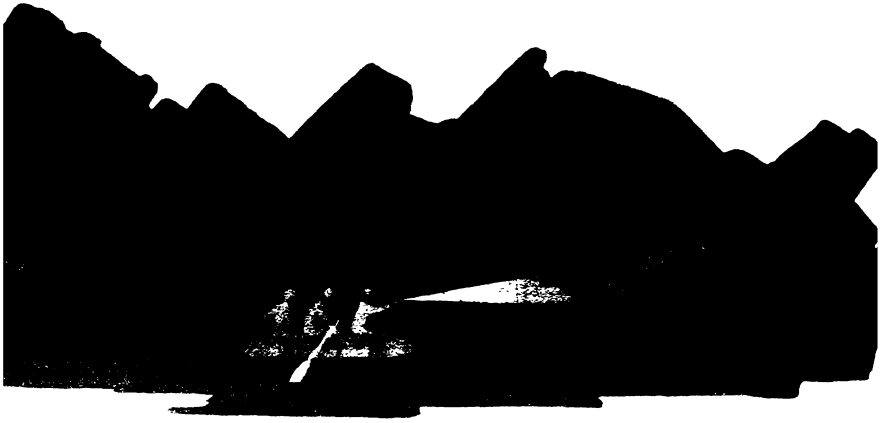

distinct clipoceala lor brutală, parcă izbeau înfundat aşa cum se întîmplase cu cîteva zile în urmă, afară, pe ghiol, cu lotca lui Cernega cînd începuse să bată vîntul dinspre Nord.

Deodată am auzit vocea lui Emil sugrumată de emoţie strigînd :

— Aprindeţi lanterna ! Nu simţiţi că barca e trasă de curent ?

— Se prăbuşeşte galeria ! se desluşi vocea gravă a lui Dinu.

Cînd am reuşit să aprindem lanterna, am constatat că barca noastră nu mai era în mijlocul locului unde o lăsasem. Atrasă de o forţă nevăzută, eram duşi de un curent de apă galbenă, în sus, pe canalul îndreptat spre

Nord. Zgomotul auzit de mine prin somn se produsese cu adevărat. Un banc întreg de pietriș se prăbușise din boltă, barînd drumul spre lacul interior care nu se mai vedea. De sus cernea cu nisip jilav într-o ploaie care ne orbea.

Nu am avut încă timpul să schimbăm vreo vorbă sau să căutăm a lua vreo măsură, cînd un uruit prelung și o nouă prăbușire de pietriș ne-a răsturnat în fundul bărcii. În același timp am auzit îngroziți un zgomot asurzitor de cataractă și am simțit că ne prăbușim în gol, într-o avalanșă de apă amestecată cu pietroaie și nisip.

Nu știu cît a durat cu adevărat prăbușirea noastră, dar pentru fiecare din noi, ea măsura parcă veșnicia. Rostogoliți, izbiți, sufocați pe jumătate de apa și pietrișul al cărui puhoi se revărsase în gol odată cu noi, am căzut așa de-a lungul unui topogan înfricoșător care nu se mai termina, vreme îndelungată.

Senzația era năprasnică și întunericul total care ne înconjura invadînd parcă orbitele noastre, ne făcea să simțim gheara încleștată a morții în jurul gîtlejului în care răsuflarea se oprise.

Deodată, am simțit o izbitură puternică în creștetul capului. O durere ascuțită, în același timp o toropeală ametitoare m-a cuprins și într-o frîntură de clipă mi-am pierdut cunoștința.

Mi-am revenit tîrziu. Simțeam capul dureros și fierbinte. Pipăind prin întuneric în jurul meu, fără să mă pot încă scula de jos, am dat peste un bloc colțuros de stîncă. Probabil piatra de care m-am izbit cu capul și care m-a oprit în cădere. La primele încercări de a mă

ridica am simţit un furnicar de durere prin tot corpul. M-am gîndit cu spaimă la o fractură şi am început prin a-mi pipăi picioarele, apoi mîna, coastele mi-am dat seama că în afară de mici lovituri fără însemnătate, întregul meu sistem osos era în bună stare şi putea funcţiona normal. Capul nu părea însă bine aşezat pe umeri. Simţeam sîngele coagulat pe frunte, de-a lungul tîmplelor şi pe gît — dar în situaţia tragică în care mă aflam, mi se păru că aveam nevoie mai mult de picioare şi de mîini sănătoase decît de cap, şi acest lucru mă consola în oarecare măsură.

Începusem să mă gîndesc la soarta prietenilor mei, cînd tocmai mi se păru că aud venind de undeva de departe un sunet înfundat şi prelung. Am ascultat din nou, cu inima bătînd mai tare de emoţie. Zgomotul s-a repetat. Am auzit distinct o chemare ca aceea pe care o fac turiştii în munţi şi apoi mi s-a părut că disting numele meu.

Această chemare în bezna groaznică în care eram cufundat mi-a dat parcă puteri noi. Am căutat să ocolesc stînca în care mă oprisem într-un mod atît de puţin confortabil, cînd deodată am simţit că-mi fug picioarele într-un amestec de pietriş şi nisip care se rostogolea cu zgomot odată cu mine. Am perceput atunci — căci verbul a vedea este cu totul impropriu pentru o asemenea ocazie — că mă aflam pe o pantă extrem de înclinată formată din dărîmăturile galeriei prin care navigasem mai înainte. Avalanşa de pietriş dezlănţuită fără să vreau de picioarele mele cobora odată cu mine producînd acel foşnet caracteristic care era repetat de un ecou înfundat şi sinistru.

Ceva ciudat, deşi aş fi vrut să-i strig în ajutor pe tovarăşii mei ale căror chemări le auzisem distinct de două ori, mă simţeam incapabilă de a articula vreun sunet. Toată atenţia mea se concentrase la această alunecare ce mă purta la vale împreună cu o cantitate de pietriş ce se deplasase odată cu mine.

În sfîrşit am auzit şi cel de al treilea apel. Era chiar numele meu dublat şi deformat de ecou. Dar bucuria fu şi mai intensă cînd zării la picioarele mele, undeva departe, luminiţa lanternei noastre dragi, ca un mic licurici salvator într-o mare de întuneric.

Cu toate forţele pe care mi le dăduse descoperirea prietenilor mei buni, care scăpaseră şi care mă căutau, mi-a trebuit mult timp ca să pot coborî pînă la ei.

Pe măsură ce mă apropiam, le strigam din răsputeri că vin la ei şi că sînt teafără.

Cînd am ajuns jos, mi-au strîns mîinile cu căldură, deşi — trebuie să mărturisesc — nici unul din noi nu avea mai înainte un caracter prea sentimental.

Cel ce ne-a adus la realitate a fost, bineînţeles, Dinu. Cu autoritatea lui obişnuită a hotărît ce aveam de făcut.

În primul rînd, a spus el, trebuie să ne controlăm dacă nu am suferit prea mari „avarii" fizice în faimoasa noastră prăbuşire, în caz afirmativ să căutăm să ne pansăm cu ce vom putea. La acest capitol trebuie să recunosc că rana capului meu a stîrnit îngrijorări, emoţii. Emil propuse să-şi rupă cămaşa pentru a-mi confecţiona un fel de pansament. Am refuzat, socotind că o cămaşă poate fi mult mai utilă pentru a ne apăra de frig şi umezeală decît pansamentul unei răni care oricum urma, de nevoie, să se vindece singură.

În al doilea rînd, ne-am cercetat starea îmbrăcămintii și am descoperit cu oarecare mulțumire că eram mai mult uzi și murdari decît zdrențăroși, treningurile noastre suportînd destul de bine încercările prin care am trecut.

Cea de a treia sarcină pe care ne-a trasat-o Dinu a fost recuperarea a tot ce a mai scăpat din bagajele noastre. Acest lucru — a subliniat el — trebuie să-l facem cît mai curînd, deoarece nu putem ști cît timp mai avem lumină.

Și atunci, cu toată oboseala, cu toate durerile noastre, ne-am apucat să căutăm la poalele rîpei de prundiș peste care venisem de-a rostogolul, ceea ce se mai putea găsi din fostele noastre bagaje.

Primul lucru descoperit a fost barca. Deși spartă și strivită, era totuși reparabilă cu peticele reci și tubul de soluție din buzunarul ce-l avea în interiorul ei. Pompa de umflat scăpase și ea. Am găsit pe rînd două din bidoanele noastre cu conserve, aparatele de înotat sub apă, pioletul și frînghia. Nu s-a găsit cea de a doua lanternă și ceea ce era mai grav, nu am descoperit tubul nostru din țeavă care conținea bateriile de rezervă.

Nu mai notez aici despre celelalte mărunțișuri, ca ceasul de mînă a lui Emil — care era blindat contra apei — sau ca busola lui Dinu, care au rămas asupra posesorilor lor, dar în așa hal de sparte și turtite încît nu mai erau bune de nimic.

Cînd am hotărît să încetăm căutarea „inventarului" nostru de bord scăpat din avalanșa prăbușirii ne-am așezat la masă. După ce s-a deschis unica cutie de conserve destinată în acest scop pentru toți trei, Dinu a stins

lumina, ca să mai economisească bateriile.

După ce am terminat „masa", am rămas mai departe la sfat pe întuneric. Emil care își găsise într-unul din bidoane țigările și bricheta, fuma. Punctul acela roșu care străpungea întunericul ne făcea bine, parcă ne simțeam mai puțin singuri, mai puțin pierduți în bezna fără sfîrșit a pămîntului. De aceea s-a luat hotărîrea ca Emil să nu-și fumeze țigările decît în timpul acestor consfătuiri ale noastre care vor avea loc întotdeauna pe întuneric.

După cîteva minute de reculegere, în care fiecare a lăsat să-i zboare gîndul cine știe unde, Dinu a început să vorbească.

— Dragi prieteni, ne-a spus el cam prea solemn, trebuie să recunoaștem din capul locului că sîntem într-o situație foarte grea. Nu folosesc cuvîntul de „disperată", fiindcă el nu intră în vocabularul și în concepția noastră.

În situația în care ne aflăm, din propria noastră inițiativă, nu avem de partea noastră decît un singur lucru pe care îl socotesc de o importanță majoră : sîngele rece. Să folosim tot ce ne stă la îndemînă ca să învingem necunoscutul și să scăpăm teferi din aventura noastră.

— Nu este cazul să ne lamentăm. Nu ne-ar fi de nici un folos. Trebuie să fim oameni curajoși, oameni de acțiune și orice facem, orice întreprindem să fie gîndit și chibzuit sub toate unghiurile de vedere, curajos și științific. De aceea eu propun următorul plan de acțiune :

1. Să ne păstrăm permanent moralul neatins. Să nu avem nimeni nici o clipă de șovăială sau de deznădejde. Sîntem oameni ai timpului nostru... Oamenii noi nu pot să piară într-o asemenea încercare.
2. Să dăm cea mai mare atenție sănătății noastre. Un

om bolnav printre noi poate aduce neplăceri mari și celorlalți.

3. Să ne economisim forțele. Să nu uităm că într-un viitor foarte apropiat vom fi subalimentați, căci odată proviziile noastre terminate va trebui să facem față numai cu așa-zisele „resurse locale". Deci, nici un efort fizic cheltuit în zadar.
4. Trebuie descoperită cu orice preț posibilitatea de a face foc. Din fericire, avem cu noi brichetele tale, Emil. Problema rămîne să găsim combustibilul. Odată cu asta, rezolvăm, și parțial problema iluminatului pentru timpul cînd bateriile noastre se vor fi consumat.
5. În sfîrșit trebuie să ne căutăm din timp posibilitatea de hrană cu ceea ce se găsește în această văgăună de sub pămînt.

După o pauză Dinu a adăugat :

— Vreau să vă împărtășesc și părerile mele împreună cu observațiile sumare pe care le-am făcut cu privire la locul unde ne aflăm. După cît am putut să-mi dau seama pînă acum, ne aflăm într-o peșteră de dimensiuni neobișnuite, orientată de la Nord la Sud și situată la o adîncime de circa 20—30 metri sub nivelul mediu al soarelui dobrogean. După cîte am înțeles — deși din păcate nu mă pricep la geologie — cred că avem de-a face cu o formațiune veche, datorită unor cauze pe care pentru moment nu le cunoaștem și care nu are nimic comun cu galeriile săpate în calcar pe unde am venit. Cred, de asemeni, că în această peșteră uriașă, unde am zărit ceva mai la vale și sclipirile unei ape, probabil un lac de acumulare, trebuie să existe anumite forme de viață ori-

cît de rudimentare ar fi ele. Nu trebuie să facem comparația cu canalele rîului subpămîntean pe care ne-am început călătoria și unde am constatat o absență a tuturor vietăților, deoarece bănuiesc că acest fenomen se întîmplă întotdeauna acolo unde viața nu este sigură, unde aceste viețuitoare inferioare — ca peștii sau batracenile — care percep ușor vibrațiunile primejdioase ale solului, au părăsit din timp locurile unde aveau să se producă prăbușirile masive care ne-au adus pe noi aici. Deci în mod practic, trebuie să grăbim lipirea bărcii noastre pneumatice și să ne apropiem de lacul din mijlocul peșterii pe care avem posibilitatea să ne deplasăm aproape confortabil și de la care trebuie să așteptăm hrana noastră viitoare. Totodată cred că este inutil să mai adaug că e bine să ne depărtăm cît mai repede de acest povîrniș abrupt de pietriș și nisip care la cea mai mică zdruncinătură se poate pune din nou în mișcare, acoperindu-ne de data aceasta definitiv.

Cum era și firesc, discuția noastră nu s-a terminat aici, și deși nu era „pe ordinea de zi" analiza cauzelor care au dus la prăbușirea noastră, Dinu și-a expus și în această chestiune părerile lui.

— Bănuiesc. a continuat el, că prima prăbușire s-a produs în timp ce dormeam în mijlocul lacului pe care ancorasem. Prăbușirea s-a întîmplat la capătul galeriei cu direcția Nord, în clipa în care stînca ce-o astupa, dislocată de infiltrațiile apei, a căzut în peștera în care ne aflăm. Apa care a început să năvălească în gol a atras și barca noastră care plutea liniștită la numai cîțiva metri de deschiderea canalului. Aproape simultan cu rostogolirea noastră în peșteră, s-a produs și a doua prăbușire

a galeriei Nord care a astupat-o, oprind apa rîului subteran de a se mai vărsa în peşteră.

— Dacă nu s-ar fi întîmplat şi a doua prăbuşire, a completat plin de înţelepciune Emil, cred că şi în clipa de faţă ne-am fi aflat sub duş...

— Şi încă ce duş, întării eu, care să-ţi cadă în cap de la vreo 20 metri înălţime...

— Este aproape sigur, adăugă Dinu, că asemenea prăbuşiri s-au produs de nenumărate ori înainte de acela care a avut cinstea să ne tîrască odată cu ea în măruntaiele pămîntului. N-aţi văzut povîrnişul ăsta de pietriş cît e de mare ? Dacă n-ar fi fost el, am fi foşt azvîrliţi de sus, de unde s-a produs spărtura, ca într-o adevărată prăpastie...

— Că bine grăişi, oftă Emil, mare noroc am mai avut !

La această replică neaşteptată, cu toată situaţia tragică în care ne aflam, am izbucnit cu toţii în rîs.

La propunerea lui Dinu, ne-am apucat cu mare sîrguinţă să lipim locurile pe unde barca fusese spartă. Deşi tubul de soluţie fusese şi el strivit în mare măsură, conţinutul lui nu se întărise încă de tot, aşa încît am putut termina treaba în bune condiţiuni. Odată umflată, am coborît barca pînă la lac, uimindu-ne cît era de aproape. Am înţeles însă repede cauza pentru care nu-l descoperisem mai dinainte. Tot timpul am stat cu fascicolul luminos al lanternei îndreptat în sus, căutînd să distingem ceea ce era deasupra capului nostru, iar ceea ce era în apropiata noastră vecinătate, ceva mai jos şi în umbră, ne scăpase privirilor.

Cu aceeaşi însufleţire am cărat şi bagajele, aşezîndu-le cu atenţie în fundul bărcii.

Cînd am terminat, Emil a avut ideea să încercăm gustul apei din lac. Părea limpede şi a fost bună de băut.

Mi-a venit atunci şi mie o idee : n-ar fi bine oare să facem o baie ? Toată lumea a fost de acord şi bălăceala asta, în nocturnă" cum spunea Emil, ne-a înviorat mult. La ieşirea din apă, am simţit că am călcat cu piciorul gol pe ceva cilindric, solid. Nici nu vă puteţi închipui cu ce bucurie am descoperit ce era : tubul nostru cu bateriile de rezervă. Fiind rotund, se rostogolise la vale de-a lungul povîrnişului de prundiş în mişcare şi ajunsese înaintea noastră pînă în apa lacului. I-am deşurubat în grabă capacul şi am constatat cu satisfacţie că nu pătrunsese în interior nici un pic de umezeală. Toate bateriile erau uscate în învelişul lor de staniol.

După mai multe ore de odihnă în barca pe care o ancorasem în mijlocul lacului, am fost treziți de vocea sonoră a lui Emil :

— Bună dimineața, cred că a sosit timpul să vă sculați !

— Bine, dar de unde știi că e chiar dimineață ? l-am întrebat eu încă somnoroasă.

— E foarte simplu : am aici în stomac un ceas minuscul, dar de mare precizie. Clopoțelul lui îl aud numai eu. Cît de mic și totuși are un cuc... care rostește un cuvînt din două silabe : foame ! Atunci știu că e ora 6 precis.

În timp ce mîncăm, Dinu ne comunică „buletinul" cu ultimele știri și păreri personale.

— Nu poate fi vorba de a reveni la suprafață pe aceeași cale pe unde am venit. Chiar dacă am reușI să ne ridicăm pe povîrnișul de pietriș pe care am coborît de-a berbeleacul, tot nu putem ajunge unde s-a produs prăbușirea și chiar dacă prin imposibil am reușI să ne ridicăm la verticală pe peretele peșterii pînă acolo, nu am reușI mare lucru. În caz de săpătură, nu am reușI decît să dăm din nou drumul apelor care ar năvăli peste noi...

Cred, a continuat el, că salvarea noastră este în altă parte. Peștera asta uriașă în care există atîta aer respirabil trebuie neapărat să aibă vreo legătură cu exteriorul. Dacă va fi nevoie să săpăm, să facem acest lucru acolo unde avem, dacă nu certitudinea, cel puțin bănuiala că putem ieși la lumină. Pentru asta, cel mai însemnat lucru pentru noi este să explorăm peștera în cele mai mici amănunte și să găsim dacă nu chiar o legătură directă cu exteriorul, pe unde pătrunde aerul, cel puțin

distanța minimă de săpat ca să răzbim la suprafață. Pînă atunci însă obiectivele noastre principale rămîn aceleași :

1. Procurarea de combustibil pentru foc și lumină.
2. Descoperirea — sub o formă sau alta — a tot ce ne-ar putea hrăni.

Pentru moment îl uitasem pe Cernega și somnul lui uriaș.

Expediția pentru cunoașterea peșterii am pornit-o dacă nu cu un sentiment de optimism, cel puțin cu conștiința că trebuie neapărat să ajungem la un rezultat pozitiv în încercările noastre. În același timp, un sentiment nou pusese stăpînire pe gîndirea noastră și anume, acela al unei arzătoare curiozități.

Îndepărtîndu-ne de malul pînă la care ajunsese povîrnișul de pietriș, primul lucru a fost să cunoaștem dimensiunea exactă a peșterii. Astfel, ne-am dat curînd seama că pereții care erau aproape verticali se aflau la o distanță de circa 50—80 metri între ei. Bolta, foarte sus, nu putea fi cercetată cu privirile noastre, deoarece lanterna nu arunca o lumină suficient de înmănunchiată pînă acolo. Lacul ocupa aproape întreaga suprafață a peșterii, cu excepția unei porțiuni înguste dintre maluri și pereți care erau formate din aglomerări de stînci prelungite. Dacă nu am fi avut posibilitatea de a ne deplasa pe suprafața apei, mersul pe acești bolovani și stînci felurite ar fi fost aproape o imposibilitate. În fund, înaintea noastră, lacul ca și bolta și pereții laterali se pierdeau în întuneric. Aveai impresia unui șanț care se înfundase în pămînt în timp ce bolta îi rămăsese întreagă. După părerea lui Dinu, care cercetase busola pînă în ultima clipă, direcția acestei falii subterane era categoric Nord-Sud.

Pe măsură ce înaintam, bolta cobora din ce în ce mai jos. Puteam să o cercetăm cît se poate de amănunţit cu lanterna noastră. Nu prezenta nimic deosebit. Era un conglomerat de stînci despărţit ici şi colo de petice de pămînt crăpat. Urme de vieţuitoare nu descoperisem încă. Totuşi avansam cu atenţie privind mereu cu luare-aminte în jurul nostru.

Vîslitul pe această apă, lipsită de val sau curent, se făcea în condiţiuni bune. Mica noastră barcă despica uşor apa cu un clipocit discret pe care îl ascultam cu plăcere. Într-un tîrziu plafonul peşterii a coborît şi mai mult şi în lumina lanternei am zărit un fel de pădure cu coroana răsturnată care ne tăia calea. Ne-am apropiat cu atenţie mărită şi am constatat, nu fără oarecare surprindere, că perdeaua de odgoane şi frînghii din faţa noastră nu era decît o reţea de rădăcini de tot soiul care detecînd apa din adîncul peşterii se întindeau ca să o soarbă prin capilaritatea vaselor prin care orice plantă îşi hrăneşte masa de celule. Culorile lor erau felurite, de la un galben albicios, pînă la un roşu aprins, trecînd prin toată gama de cărămiziu pînă la un cafeniu închis, aproape de negru.

— Iată materia primă pentru primul nostru foc, anunţă sentenţios Dinu. Unde sînt rădăcini vii, elastice şi pline de apă, trebuie să existe şi bucăţi uscate, moarte, bune pentru ars.

Chiar aşa şi era. Unele din rădăcini, de obicei mai groase şi de o culoare mai întunecată, se rupeau uşor cu un trosnet sec în mîinile noastre. În scurtă vreme am strîns o sarcină destul de mare, care deşi ne stingherea întrucîtva mişcările, eram fericiţi să o putem avea la bord.

Cînd Emil s-a întins din barcă să rupă ultima rădăcină, un fîlfîit precipitat s-a auzit în întuneric şi un stol întreg de ghemuleţe negre s-a desprins din părţile superioare ale rădăcinilor suspendate deasupra capetelor noastre, dispărînd în întuneric. Urmărindu-le cîteva clipe, cu fascicolul luminos al lanternei, ne-am dat seama că era vorba de o colonie de lilieci care, stînd agăţaţi cu capetele în jos de cine ştie ce ramificaţie ale rădăcinilor aeriene, şi-au luat zborul în zig-zag, fiind speriaţi de prezenţa noastră.

— Semn bun, a anunţat Emil. Se pare că Dinu are dreptate. Primele vietăţi au fost omologate.

— Cred, adăugai eu, că trebuie să existe cu siguranţă şi peşti în apa lacului. Nu de alta, dar, orice s-ar spune,

socotesc că este mai gustoasă mîncarea de peşte decît friptura de liliac...

Plafonul peşterii s-a ridicat din nou şi după ce am trecut de bolta rădăcinilor am continuat să înaintăm pe apa liniştită a lacului.

Cum era şi firesc, descoperirea rădăcinilor care-şi croiseră drum printre stînci ca să ajungă la apa atît de necesară plantelor, ne-a prilejuit o discuţie aprinsă, şi ne gîndeam ce satisfacţie am fi avut dacă am fi putut să identificăm plantele respective studiind structura rădăcinilor. Pînă la sfîrşit am ajuns totuşi la o concluzie şi anume, că grosimea stratului de pămînt a scăzut în mod simţitor deasupra noastră, deoarece arborii de sus, aşezaţi probabil într-o vale, au putut să-şi trimită rădăcinile avide de apă pînă la adîncimea la care ne aflam. În sfîrşit am ajuns la convingerea că în caz că nu găsim nici o altă posibilitate mai lesnicioasă de părăsire a peşterii subterane, în momentul în care vom fi siliţi să săpăm o galerie, sau mai bine-zis un puţ, pentru a ieşi la lumină, va fi imperios necesar să ne lăsăm călăuziţi de rădăcinile arborilor, care ne vor arăta fără greş calea pentru a ajunge din nou la suprafaţa pămîntului.

La primul popas ne-am grăbit să facem focul. Bucuria cu care priveam flăcările care pîlpîiau în capul incandescent al surcelelor este greu de descris.

Ne-am încălzit conservele şi ne-am ospătat ca într-o excursie obişnuită.

Ceva mai tîrziu, am luat lanterna şi am cercetat malul prin împrejurimi pentru a găsi cîteva lespezi de piatră care să ne servească în viitor drept vatră pentru foc. Îndreptînd din întîmplare lumina lanternei spre fundul

apei, am găsit un stol de peşti mici şi negri înotînd înspăimîntaţi spre centrul lacului şi dispărînd în mare viteză în întuneric.

În urma acestei descoperiri, cu adevărat senzaţională, i-am strigat pe Emil şi Dinu care se pregăteau de culcare în barcă, şi le-am comunicat un plan ingenios de pescuit cu ajutorul lanternei. După ce mi-am fixat bine locurile în minte, am intrat în apă pe întuneric, avansînd circa 8—10 metri, pînă ce apa mi-a depăşit mijlocul. Cei doi prieteni au rămas la mal, străjuind o mică scobitură făcută de apă între stînci. Căutam să fac cît mai puţin zgomot şi după ce am lăsat să se liniştească apa în jurul meu, am aprins lanterna, îndreptînd fascicolul de lumină întîi la verticală în jos, în faţa mea, apoi oblic în direcţia malului. După cum mă aşteptam, peştii care se aflau în apă în preajma mea orbiţi de lumină s-au repezit în întuneric în direcţia malului, deoarece începusem să mă mişc dinspre centrul lacului spre uscat. După semnele de nerăbdare ale lui Dinu şi Emil, am înţeles că planul nostru reuşise. Sărmanii peşti, în fuga lor de lumină se înghesuiseră în scobitura dintre stînci de unde nu mai aveau pe unde să iasă. În cîteva minute, am blocat cu cîteva pietroaie legătura cu lacul. Dealtfel, după cum am constatat mai tîrziu, această precauţiune era cu totul inutilă, deoarece peştii, înnebuniţi şi orbiţi de lumina care se proiecta asupra lor, rămîneau ca paralizaţi cu capul lipit de stînca malului care nu mai putea să-i ocrotească şi se lăsau prinşi cu mîna.

Prada a fost bogată şi perspectiva de a mînca peşte proaspăt ne produsese o agitaţie care ne-a împiedicat multă vreme să putem dormi. Dealtfel, descoperirile

noastre, care veniseră să adeverească presupunerile pline de înţelepciune ale lui Dinu, ne-au ridicat moralul şi ne-au făcut să avem convingerea din ce în ce mai întemeiată că vom ieşi cu bine din această extraordinară aventură.

Înainte de culcare Dinu a studiat cu lanterna înfăţişarea peştilor prinşi de noi. Făceau parte din familia guvizilor, de o culoare brun-roşcată, cu capul mare şi aripioarele în formă de evantai. Nu depăşea nici unul 10—15 centimetri în lungime. Ceea ce era foarte interesant însă la ei, erau ochii, de o dimensiune cu totul neobişnuită şi foarte bulbucaţi. Adaptarea la mediu, după cum explica Dinu, face întotdeauna adevărate minuni în această privinţă. Era deci natural ca peştişorii aceştia, în goana lor permanentă după hrană, să caute să-şi dezvolte în mod corespunzător organul vizual, forţat să vadă chiar şi prin întuneric. Se pare că acest lucru se întîmplă şi cu peştii care trăiesc în marile adîncuri ale oceanelor.

— Ba eu sînt cu totul de altă părere, interveni Emil, în explicaţiile lui Dinu. Vedem cu toţii că aici este o întunecime aproape perfectă. Nu văd cum ochiul unei fiinţe vii, oricît s-ar perfecţiona el, poate să perceapă lucrurile înconjurătoare într-o întunecime totală. Cum este ştiut că funcţia creează organul, ar fi de aşteptat ca ochii acestor peşti să se atrofieze cu timpul şi chiar să dispară, deoarece tot nu le servesc la nimic. Bineînţeles, în locul văzului, s-ar dezvolta la maximum alte simţuri de percepere ale mediului înconjurător, bazat pe vibraţiile apei sau pe ceva asemănător. Eu cred că ochii exagerat de dezvoltaţi ai acestor peşti, demonstrează altceva. Fie că provenienţa lor în această grotă nu este de prea

lungă durată și ochii fac o sforțare disperată pentru a se adapta întunericului, ca văzînd pînă la urmă că nu-l pot răzbi, să urmeze atrofierea, fie că există totuși unele surse de lumină pe care noi nu le cunoaștem încă și care explică cu adevărat această transformare.

Cred că această discuție ar mai fi continuat încă mult timp, deoarece fiecare căuta să-și amintească cunoștințele de științe naturale, peste care trecusem cu toții cu o condamnabilă ușurință, atunci cînd am avut prilejul să le învățăm, dacă o exclamație a lui Dinu, care sta lungit în barcă cu fața spre mal, nu ne-ar fi atras atenția către ceva cu totul nou :

— Uitați-vă în fund pe dreapta, pe peretele de stîncă al peșterii nu vedeți ceva alb ? O pată mare de tot, care coboară pînă la stîncile colțuroase semănate între perete și mal...

Am întors cu toții capul și avînd de multă vreme privirea obișnuită cu întunericul — deoarece toate consfătuirile și discuțiile noastre aveau loc cu lanterna stinsă — am găsit repede pata albicioasă arătată de Dinu. Într-adevăr, cu cît o fixai mai multă vreme, cu atît îi vedeai mai bine contururile și parcă îi percepeai și o ușoară intensitate luminoasă.

După matură chibzuință, am ajuns la concluzia că nu poate fi vorba de o rază oarecare de lumină ce s-ar răsfrînge pe un perete stîncos, fiindcă prea era difuză și de o nuanță neîntîlnită în înmănuncherea spectrului solar, ce nu poate fi decît ceva fosforescent, întins pe o mare suprafață verticală.

Dezlegarea am avut-o după orele noastre de odihnă, cînd Emil și cu Dinu au făcut o incursiune pînă la pere-

tele grotei, escaladînd cu greutate toate stîncile semănate în cale. S-au întors amîndoi veseli și plini de însufleţire. Ţineau în mînă ceva alb. Era un simplu lichen, un conglomerat de firișoare și mici suprafeţe de materie vegetală alb-gălbui, care avea particularitatea — așa cum ghicisem noi — de a fi fosforescent.

Ne-am continuat călătoria de studii cum îi plăcea lui Dinu să o numim, stingheriţi că nu aveam nici posibilitatea de a măsura timpul, avînd în vedere că ceasul anti-șoc, anti-magnetic, anti-apă și anti mai știu eu ce a

lui Emil se făcuse ţăndări odată cu rostogolirea noastră dramatică în peştera în care — fără să o recunoaştem — eram de fapt prizonierii pămîntului.

Singurele noastre unităţi de măsură ne erau de ordin cu totul subiectiv şi anume : foamea şi oboseala. De fiecare dată cînd ne culcam ca să dormim — după aprecierea noastră 6—7 ore — timpul ce urma să se scurgă după această odihnă era „mîine", iar timpul dintre două partide de somn, împărţit în două prin aşa-zisa „masă de prînz" se numea „azi".

O altă problemă care ne interesa îndeaproape era aprecierea distanţei parcurse de la plecarea noastră din extremitatea de sud a grotei şi a lacului, problemă în jurul căreia s-au purtat discuţii numeroase şi aprinse. Pînă la urmă s-a apreciat că distanţa ar putea fi de circa 10—15 kilometri, bazîndu-ne doar pe succesiunea popasurilor noastre făcute pentru odihnă, şi care, în limbajul nostru convenţional, reprezenta „noaptea".

Trebuie să adaug că am făcut de mai multe ori focul, că peştele prins cu ajutorul lanternei a fost mîncat cu deliciu, prăjit la „proţap" pe o frigare improvizată, şi că am mai găsit numeroase bîrne de lemn, plutind pe apă în vecinătatea malurilor, cu care ne-am împrospătat rezervele de „combustibil".

Proveniența acestor bîrne ne-a dat mult de gîndit, dar evenimentele care au urmat într-o cadenţă rapidă ne-au adus şi dezlegarea cuvenită.

La un moment dat lacul s-a lărgit brusc spre dreapta. Ne-a atras atenţia din primul moment, o plajă cu nisip fin, care urca de la marginea apei spre o cavernă săpată

în malul de stîncă. Fundul cavernei, cercetat cu lanterna electrică, ne-a rezervat o surpriză uluitoare : am descoperit urme de foc, un număr însemnat de bolovani ciopliţi în chip de scaune şi cîteva amfore conice de lut, rezemate de perete.

Am urmărit cu înfrigurare peretele de stîncă al peşterii de-a lungul unei cărări bătătorite printre bolovani şi bucăţi colţuroase de stîncă. O amforă ! Am exclamat, cu emoţie... Încă una... După forma amforelor descoperite şi după gradul de putrezire al lemnelor găsite, ne-am dat seama că sîntem pe urmele unui adăpost omenesc în fundul pămîntului cu multe secole în urmă.

Tăcuţi, stăpînindu-ne cu greu turburarea, urmăream coturile potecii milenare care şerpuia înaintea noastră.

Barca a rămas singură trasă pe plajă, iar noi am început să urcăm, găurind întunericul cu lanterna pînă departe. La mijlocul pantei am găsit un fel de platou întins pe care, spre surprinderea noastră, am dat de un covor în întregime alb. Privindu-l cu atenţie, am băgat de seamă că nu aveam de-a face decît cu ciuperci obişnuite...

Ceva mai sus, pe un tăpşan stîncos, se ridica în faţa noastră un zid grosolan de piatră şi lespezi aşezate una peste alta. Acest zid, în formă semicirculară, închidea în acelaşi timp şi fundul peşterii, a cărei boltă se unea cu nivelul pămîntului într-o curbă descendentă destul de pronunţată. Zidul închidea un loc mare circular, avînd în mijloc un fel de altar din blocuri de piatră, cu mormane de cenuşă şi cărbuni în jur şi pietre arse de foc. Şiruri de amfore de mari proporţii erau înşirate la o parte.

Vechea mea pasiune arheologică se trezise de-a binelea. Dar şi băieţii îşi aminteau că, la vizita făcută cu ani în urmă la muzeul din Constanţa, în vara pe care o petrecusem în tabăra de la Mamaia, văzuseră astfel de amfore. Grînele şi uleiurile, locuitorii cetăţilor pontice le depozitau în astfel de amfore, şi în aceste amfore le expediau cu corăbiile pe mare.

La o mică depărtare un alt zid mic de piatră forma un fel de despărţire a acestei tabere. Era poate o cameră de sfat sau un depozit de provizii al celor ce s-au adăpostit aici. Cercetînd-o cu băgare de seamă am găsit în cîteva firide mai multe săbii scurte de fier, cîteva pumnale şi capete de lănci, rămăşiţele unor cămăşi de zale şi două opaiţe de lut.

În alt colţ am descoperit un scut de lemn acoperit cu piele şi bătut cu plăci de aramă, cîteva ghioage rupte şi trei vulturi de bronz care încununau pe vremuri stindardele legiunilor romane.

Într-o margine a cavernei, a apărut un şir de urne funerare, pline cu oase arse şi cenuşă, înşirate de-a lungul peretelui de stînci şi acoperite cu lespezi de piatră. Peste tot găseam în lumina tremurîndă a lanternei noastre culcuşuri săpate în piatră, resturi de focuri, vase de lut ars întregi sau sparte, răspîndite pe jos, un bocanc de piele groasă, arme frînte...

Dar marea descoperire am făcut-o abia mai tîrziu.

În fundul peşterii, în spatele altarului, pe un perete neted şi lucios erau cioplite adînc un şir de litere romane. Emoţia noastră a ajuns la culme. Pe stînca din faţa noastră erau săpate două cuvinte :

ROXALES DACO

Eram gata să ne întoarcem spre barcă socotind că terminasem seria extraordinarelor noastre descoperiri, cînd Dinu ne arătă ceva mai sus de capetele noastre — deasupra colţurilor unor stînci mai înalte, *bolta unei hrube prăbuşite,* a unei galerii făcute de mîna omului, din arcada căreia căzuseră mai multe bucăţi de cărămidă.

Explozia de bucurie a băieţilor a fost atît de mare, încît cred că chiotele lor au răsunat pînă departe.

Numai eu repetam mereu tulburată : Roxales Daco... Mi-am dat seama atunci că sîntem pe punctul să dezlegăm taina inscripţiei descoperită la Histria cu aproape zece ani în urmă, că trebuia să aflăm de soarta dacului ce răsculase sclavii împotriva asupritorilor, cu secole în urmă.

O nouă consfătuire ţinută în întuneric lîngă barcă ne-a făcut să luăm ultimele hotărîri. Trebuia în primul rînd să ajungem cu orice preţ la deschizătura galeriei din peretele grotei. Această galerie făcută de mîna omului — oricît de veche ar fi fost — judecînd după formatul cărămizii care era de dimensiuni neobişnuite — trebuie să ducă în mod inevitabil la suprafaţa pămîntului. O vom urma cu înverşunare, chiar de ar fi să săpăm cantităţi enorme de pămînt.

După scurt timp am făcut şi inventarul bagajelor noastre. Mai aveam două cutii de conserve, cinci pesmeţi şi trei baterii de schimb care intrau toate odată în interiorul lanternei. Situaţia era deci critică şi din acest punct de vedere.

După matură chibzuinţă, am făcut o baie în apa răcoroasă a lacului, am mîncat una din cutiile de conserve şi i-am tras cîteva ore de somn bun. Aceste mă-

suri de prevedere le-am socotit necesare, bănuind dinainte că vom avea de trecut prin clipe de efort neobişnuit.

Încercările noastre de a ne ridica pînă la deschiderea galeriei prăbuşite ne-au fost încununate de succes. Este adevărat însă că ne-am chinuit mai multe ore săpînd cu pioletul în peretele de stîncă pentru a putea forma nişte colţuri de care să ne agăţăm. Primul ajuns a fost Dinu, care a avut grija de a ancora cît mai puternic frînghia ce o adusesem de la barcă, de creasta unei stînci ce ieşea în afară. Datorită acestei frînghii escaladarea noastră s-a făcut în bune condiţiuni. Cînd Emil, care era deţinătorul lanternei, a ajuns şi el sus, am putut să ne uităm de-a lungul galeriei. Era nesfîrşit de lungă şi se pierdea în întuneric ridicîndu-se într-o pantă lină. Nu era boltită cu cărămidă cum crezusem de jos, ci era săpată cu multă măiestrie într-un pămînt de argilă, şi numai din loc în loc apăreau arcade de susţinere făcute din acea cărămidă subţire şi lată pe care o văzusem în bolta de la intrare.

Nici nu vă puteţi închipui ce luptă s-a dat atunci în sufletele noastre.

Aveam un dor aprig de a o lua la fugă de-a lungul acestui coridor întunecos care — ori şi ce s-ar fi întîmplat — trebuia să ne ducă la libertate, la aer şi la lumină. Totuşi am ştiut să ne stăpînim şi, la imboldul meu, am coborît din nou în văgăuna din care ne ridicasem de cîteva minute.

Descoperisem doar un extraordinar tezaur arheologic şi eram pe cale să dezlegăm o mare taină din trecutul unei cetăţi. Ceea ce descoperisem nu era oare ascunză-

toarea ultimei rămășițe a armatei sclavilor răsculați sub comanda lui Roxales ? Nu găsisem chiar armele, ultimele lor provizii și chiar mormintele lor ?

Comoara aceasta trebuia cercetată mai cu luare-aminte ca să putem da toate relațiile necesare arheologilor atunci cînd vom ajunge iar la suprafața pămîntului. Căci eram siguri că vom ajunge.

Și ne-am reîntors.

Nu mică ne-a fost surpriza cînd revenind la locul inscripției am descoperit în dosul unor stînci joase două schelete omenești. Ceea ce ne-a izbit în primul rînd după ce ne-a trecut primul fior de groază — era poziția lor. Erau culcate fiecare pe cîte o parte, cu o mînă sub cap

și cu cealaltă întinsă de-a lungul corpului, în atitudinea unui om bolnav sau care doarme.

Am dedus că trebuie să fie vorba de ultimii supraviețuitori din ceata lui Roxales, care răpuși de răni, de lipsuri sau foame și-au dat sfîrșitul în acel ungher întunecos de peșteră fără să fie cine să-i mai îngroape ca pe tovarășii lor de luptă.

Pe peretele de care era rezemat unul din schelete se aflau zgîriate în stîncă fraze întregi scrise cu litere romane. Rîndurile erau stîngace, strîmbe, literele disproporționate între ele vădeau că au fost scrise sau de o mînă mai stîngace sau de o mînă încleștată de disperarea morții...

Ca întotdeauna Dinu a procedat metodic și a căutat să memoreze exact tot ceea ce descoperisem. În ceea ce privește inscripția lungă de pe zidul scheletelor a fost copiată întocmai cu toate că în unele locuri era abia vizibilă și a trebuit să identificăm unele litere cu ajutorul pipăitului.

Aveam să aflăm mai tîrziu, atunci cînd textul inscripției a fost descifrat și tradus în întregime de arheologi, ce însemnătate aveau rîndurile zgîriate de luptătorii lui Roxales pe zidul de piatră al peșterii.

Inscripția arăta că sclavii răsculați erau în legătură cu dacii chiar și după ce au fost înfrînți de către armatele mercenare ale orașelor pontice tocmai prin aceste canale subterane retrăgîndu-se spre Dunăre. De acolo aveau de gînd să treacă în Dacia ca să ceară ajutor de la frații lor liberi. Tot în această peșteră s-au retras și au murit după ce au fost înfrînți de oastea lui Nostratos Histriotul.

Cei trei vulturi de bronz, trofeele viteazului Roxales care-şi apărase libertatea împotriva legiunilor romane, am hotărît să le luăm cu noi.

Dar cînd eram mai absorbiţi în inventarierea comorilor găsite, un incident grav ne-a umplut de spaimă. Lanterna noastră, aşezată cu lentila în sus pe unul din ziduri, a căzut şi s-a stins.

Rămaşi în întuneric Dinu ne anunţă cu voce calmă :

— Dacă nu s-a ars becul lanternei sîntem salvaţi. Rămîne doar să mai găsim barca. Acolo avem ultimele trei baterii de rezervă.

Am coborît toţi trei cu mare greutate, pe bîjbîite.

Cînd am ajuns la mica plajă am intrat cu picioarele în apă, căutînd pe bîjbîite barca, fiindcă nu ştiam în ce parte se găseşte. Am trecut prin cîteva clipe de încordare cumplită. Nu găseam barca.

Deodată un strigăt de bucurie izbucni din stînga mea. Era vocea lui Emil care o găsise. Minutele se scurgeau greu şi poate nici Dinu nici eu nu l-am fi găsit cu uşurinţă cu toate apelurile lui repetate, dar o luminiţă a licărit în întuneric şi apoi un punct roşu mi-a arătat unde să-mi îndrept paşii. Emil, ca să ne arate locul unde se afla, a avut inspiraţia fericită să aprindă o ţigară.

Becul nu era ars. Lanterna, odată încărcată, şi-a trimis din nou săgeţile de lumină la asaltul întunericului. Urcînd pe mal, Dinu a măturat tot orizontul cu un mănunchi de raze. Fără să mai pierdem vremea, am pornit la asaltul hrubei salvatoare.

*

* *

Intrarea prin galerie s-a făcut din ce în ce mai anevoie. Cu cît urcam mai sus, apropiindu-ne de suprafață, simțeam cum ne lipsește aerul. Am trecut peste nenumărate mormane de pămînt prăbușite din bolta galeriei. De cîteva ori dărîmăturile erau atît de multe, încît de abia am putut trece peste ele, tîrîndu-ne pe brînci.

Nu știu cît timp am mers așa în neștire. Capul îmi vîjîia, îmi zvîcneau tîmplele și lipsa de aer mă ustura tot mai rău pe piept la fiecare răsuflare. De abia mă mai țineam pe picioare. Nu ne pierdeam totuși curajul. Faptul că eram la doi pași de aer și lumină, ne făcea să ne încordăm ultima picătură de energie. Știam că ne apropiem de sfîrșit. Pe pereți începuse să apară urme de umezeală. Deodată în fața noastră a apărut un zid. Un zid din aceeași cărămidă lată și subțire din care erau făcute și arcadele, care erau acum din ce în ce mai dese.

— Ultima noastră încercare, șopti șuierînd extenuat Dinu.

Din fericire aveam pioletul la noi. Această sculă credincioasă a celor ce se urcă pe munte ne-a fost salvatoare nouă, celor ce veneam din străfundurile pămîntului.

Ca să ne putem strecura dincolo de zid nu a fost o treabă ușoară. Cărămida era atît de întărită încît săreau scîntei cînd o loveam cu ascuțișul pioletului, iar forțele noastre istovite și lipsa de aer deveneau din ce în ce mai slabe...

În sfîrșit, am reușit !

În partea cealaltă galeria își continua tunelul săpat cu îngrijire în stîncă și un suflu de aer proaspăt ne-a

izbit în față. Cu toate acestea am constatat în scurt timp că galeria era înfundată la capătul opus. Atunci de unde venea aerul curat pe care îl respiram cu toții cu nesaț ? Avansînd cu precauțiune, am găsit ceva mai înainte un puț care se deschidea la picioarele noastre. Am aruncat în el o piatră desprinsă din perete și am auzit cum a căzut în apă. Cercetînd cu lanterna, luciul apei de sub noi se vedea foarte bine.

Cu multă prudență, am coborît unul cîte unul. Ne aflam într-o nouă galerie, săpată în același fel în piatră, dar care era orientată în altă direcție decît aceea prin care mersesem pînă acum. Și în plus era plină cu apă. Fundul, care nu era perfect orizontal, făcea ca apa să ne ajungă cînd pînă la genunchi, cînd pînă la brîu...

Și totuși avansam. Emil sonda apa la fiecare pas cu coada pioletului, ca să nu cădem în vreo groapă, iar Dinu ținea lanterna, îndreptîndu-i fascicolul spre întunecimea tunelului din fața noastră.

Am mers așa multă vreme, fără să mai putem aprecia nici timpul, nici direcția.

Știu precis însă că la un moment dat am simțit un aer sărat de mare că îmi pătrunde pînă în fundul plămînilor. N-am apucat însă să împărtășesc această constatare și celorlalți, că un gest scurt al lui Emil ne-a oprit pe loc. Din depărtare, adus de ecoul galeriei, se auzeau distinct pașii unor oameni înaintînd prin apă.

Am pornit-o de astă dată mai repede prin apa care ne pătrunsese de mult prin trenciuri, pînă-n oase, vrînd să aflăm mai curînd despre ce este vorba. Așteptarea asta chinuitoare ne-a fost însă de scurtă durată. După

un cot al galeriei am zărit licărind în fund flacăra pîlpîindă a unei lămpi de miner.

— Cine e ? strigarăm deodată cu vocea întretăiată .

— Oameni buni ! se auzi clar din celălalt capăt al galeriei.

Era echipa de arheologi* care cerceta catacombele ora-

* Este vorba de echipa de arheologi care au început în 1962 cercetarea amănunțită a vechilor catacombe de sub orașul Constanța. Din cauza apei de infiltrație care inunda o parte din galerii s-a făcut apel la electropompe furnizate de BUT-TCEH Constanța, în același an.

Problema catacombelor Constanței n-a fost pe deplin rezolvată. Cele cîteva crîmpeie redescoperite și pe cale de asanare nu constituie decît o verigă în lanțul acestor lucrări excepționale. În general linia principală a catacombelor are direcția nord-sud. Ea ieșea departe de zidurile cetății Tomis în direcția promontoriului de la Tataia. Dovada o fac urmele

şului Constanţa şi care fără să vrea venise în ajutorul nostru

*

Afară era un soare orbitor. Aerul aducea un mănunchi de miresme învolburat de briza mării. În faţa noastră, la numai cîţiva metri valurile se spărgeau graţios, aruncînd în văzduhul albastru spuma lor albă. Deasupra lor

de catacombe orientate nord-sud, găsite în partea de nord-est a oraşului, urme găsite la construcţia multor case, din cele ce se ridică acum, sau au fost ridicate mai de curînd.

Golful format de actuala plajă „Muncitorul" nu exista acum două mii de ani. Catacombele de la portul Tomis treceau înainte de-a lungul malului pe sub fosta stradă Cărămidari, azi prăbuşită în panta dinspre mare, şi ieşea la Tataia-Pescărie.

În interiorul oraşului au existat diferite ramificaţii identificate pe malul portului, între poarta Nr. 1 şi silozul genovez la faimosul mozaic la întretăierea bulevardului Republicii cu strada Căderea Bastiliei, pe strada

pescăruşii veneau parcă spre noi ca să ne ureze bun sosit...

Iar eu auzeam o voce cunoscută care şoptea : nu-i nimic. Pornim altădată după somnul uriaş... Nu se poate să nu-i dăm de hac. Bîrlogul lui trebuie să fie tot acolo unde am spus... Era vocea lui Cernega.

Mangaliei etc.

Este posibil ca una din ramificaţiile dinspre nord pornită din interiorul zidurilor cetăţii (paralele cu actualul bulevard al Republicii) să depăşească lacul Tăbăcăriei prin partea lui stîngă şi să ajungă în dreptul lacului Siut-Ghiol pe sub coama de deal de la apus de aceste lacuri peste care încalecă şoseaua Constanţa-Ovidiu.

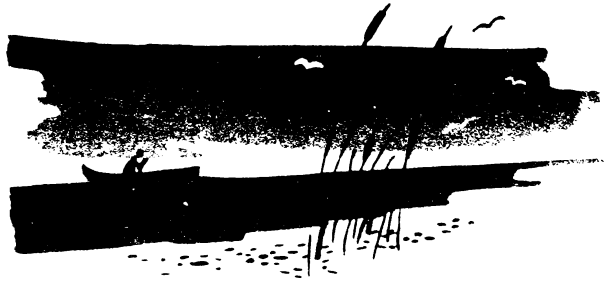

Lei 5